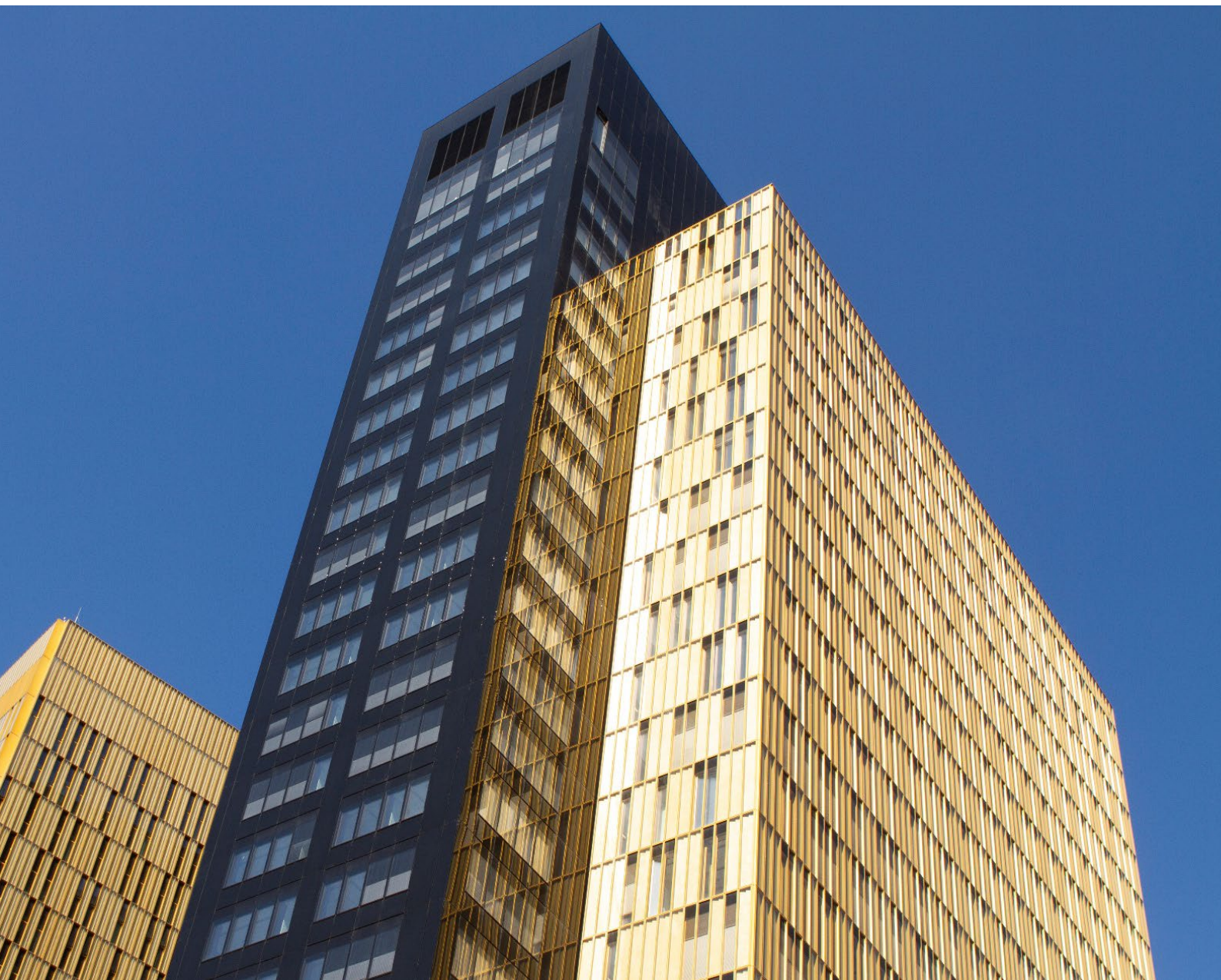

Broszury tematyczne

Powództwa o odszkodowanie z tytułu naruszeń
prawa konkurencji na podstawie dyrektywy 2014/104/UE
(„*Private enforcement*”)

Spis treści

PRZEDMOWA	4
WYKAZ AKTÓW, O KTÓRYCH MOWA.....	6
I. ZAKRES STOSOWANIA DYREKTYWY 2014/104.....	7
1. Zakres przedmiotowy stosowania	7
2. Czasowy zakres stosowania	14
2.1. Istotne przepisy dyrektywy	14
2.1.1. Przepisy regulujące termin przedawnienia roszczeń o naprawienie szkody.....	14
2.1.2. Przepisy ustanawiające niewzruszalne domniemanie istnienia naruszenia prawa konkurencji.....	18
2.1.3. Przepisy ustanawiające wzruszalne domniemanie istnienia szkody wynikającej z kartelu	19
2.2. Przepisy dyrektywy inne niż materialne.....	19
2.2.1. Przepisy mające na celu przyznanie sądom krajowym możliwości nakazania ujawnienia dowodów.....	19
2.2.2. Przepisy regulujące ustalenie wysokości szkody	23
2.3. Zastosowanie ratione temporis przepisów dyrektywy, potwierdzające istniejące orzecznictwo.....	24
II. PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA NAPRAWIENIE SZKODY.....	25
III. UJAWNIANIE DOWODÓW W POSTĘPOWANIACH KRAJOWYCH	29
1. Nakaz ujawnienia dowodów znajdujących się w posiadaniu pozwanego lub osoby trzeciej.....	29
2. Nakaz ujawnienia dowodów w przypadku postępowania toczącego się przed Komisją.....	31
3. Obowiązek uprawdopodobnienia przez autora wniosku o wydanie nakazu jego roszczenia odszkodowawczego	34
4. Ograniczenia dotyczące ujawniania dowodów znajdujących się w aktach organu ochrony konkurencji: oświadczenia złożone w ramach programu łagodzenia kar oraz proponycje ugodowe.....	37
IV. OSZACOWANIE SZKODY	38
V. SYSTEM TERMINÓW PRZEDAWNIEŃ.....	40
VI. ZASADY WYKONYWANIA PRAWA DO NAPRAWIENIA SZKODY PRZED SĄDAMI KRAJOWYMI – POSZANOWANIE ZASAD RÓWNOWAŻNOŚCI I SKUTECZNOŚCI.....	47

Przedmowa

W celu zapewnienia pełnej skuteczności art. 101 i 102 TFUE, a w szczególności skuteczności (*effet utile*) przewidzianych w nich zakazów, w dwóch wyrokach, wydanych w 2001 r.¹ i 2006 r.², Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej uznał prawo do pełnego odszkodowania przysługujące każdej osobie fizycznej lub prawnej, która poniosła szkodę wynikającą z naruszenia tych przepisów. W późniejszym orzecznictwie Trybunału przesłanki powstania tego prawa zostały doprecyzowane i uszczegółowione.

Ponieważ sądy krajowe są właściwe do rozpoznawania żądań naprawienia szkody wynikającej z naruszenia prawa konkurencji Unii, zgodnie z zasadą autonomii proceduralnej do wewnętrznego porządku prawnego każdego państwa członkowskiego należało ustalenie zasad dochodzenia tych żądań. Niemniej jednak, jako że autonomia ta podlega ograniczeniom wynikającym z przestrzegania zasad równoważności i skuteczności, Trybunał określił także minimalne wymogi w tym zakresie.

Opierając się na tym orzecznictwie Trybunału, w dyrektywie 2014/104³ z jednej strony potwierdzono prawo do pełnego odszkodowania z tytułu szkód wynikających z naruszenia prawa konkurencji Unii, a z drugiej strony rozszerzono to prawo na naruszenia krajowego prawa konkurencji, gdy ma ono zastosowanie zgodnie z art. 3 ust. 1 rozporządzenia nr 1/2003⁴.

Pod względem proceduralnym dyrektywa 2014/104 przewiduje szereg przepisów mających na celu harmonizację zasad wykonywania prawa do odszkodowania przed sądami krajowymi. Ponadto wiele z jej przepisów ma na celu powiązanie powództw o odszkodowanie z tytułu szkody wynikającej z naruszenia reguł konkurencji (*private enforcement*) z egzekwowaniem przedmiotowych reguł przez Komisję Europejską i krajowe organy ochrony konkurencji na drodze publicznoprawnej (*public enforcement*).

Wreszcie dyrektywa 2014/104 zawiera uregulowania przepisy dotyczące stosowania w czasie jej przepisów.

Niniejsza broszura służy prześledzeniu orzecznictwa Trybunału dotyczącego wykładni przepisów dyrektywy 2014/104, a między innymi przedstawieniu wyroków: *Skanska Industrial Solutions i in.*⁵ oraz *Sumal*⁶, które zawierają istotne wyjaśnienia dotyczące ustalenia podmiotu zobowiązanego do naprawienia szkody wynikającej z naruszenia

¹ Wyrok z dnia 20 września 2001 r., *Courage i Crehan* (C-453/99, [EU:C:2001:465](#)).

² Wyrok z dnia 13 lipca 2006 r., *Manfredi i in.* (od C-295/04 do C-298/04, [EU:C:2006:461](#)).

³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/104/UE z dnia 26 listopada 2014 r. w sprawie niektórych przepisów regulujących dochodzenie roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia prawa konkurencji państw członkowskich i Unii Europejskiej objęte przepisami prawa krajowego (Dz.U. 2014, L 349, s. 1).

⁴ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 i 82 traktatu (Dz.U. 2003, L 1, s. 1).

⁵ Wyrok z dnia 14 marca 2019 r., *Skanska Industrial Solutions i in.* (C-724/17, [EU:C:2019:204](#)).

⁶ Wyrok z dnia 6 października 2021 r., *Sumal* (C-882/19, [EU:C:2021:800](#)).

prawa konkurencji Unii. Chociaż w tych przełomowych wyrokach określono podmioty odpowiedzialne za naprawienie szkody w świetle prawa pierwotnego, wyjaśnienia w tym zakresie mają zasadnicze znaczenia dla wnoszenia powództw o odszkodowanie na podstawie dyrektywy 2014/104.

Natomiast orzecznictwo z okresu sprzed wejścia w życie dyrektywy 2014/104, które zostało w istocie potwierdzone w tej dyrektywie, nie zostało uwzględnione w niniejszej broszurze. Broszura ta nie obejmuje również orzecznictwa dotyczącego kwestii wykładni przepisów dotyczących jurysdykcji oraz ustalania miejsca urzeczywistnienia się szkody⁷, zawartych w rozporządzeniach nr 44/2001⁸ i nr 1215/2012⁹.

W broszurze uwzględniono orzecznictwo do dnia 1 marca 2026 r.

---

⁷ Wyroki: z dnia 21 maja 2015 r., CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, [EU:C:2015:335](#)); z dnia 24 października 2018 r., Apple Sales International i in. (C-595/17, [EU:C:2018:854](#)); z dnia 29 lipca 2019 r., Tibor-Trans (C-451/18, [EU:C:2019:635](#)); z dnia 15 lipca 2021 r., AB Volvo i in. (C-30/20, [EU:C:2021:604](#)); z dnia 11 listopada 2021 r., Stichting Cartel Compensation i Equilib Netherlands (C-819/19, [EU:C:2021:904](#)); z dnia 4 lipca 2024 r., MOL (C-425/22, [EU:C:2024:578](#)); z dnia 2 grudnia 2025 r., Stichting Right to Consumer Justice i Stichting App Stores Claims (C-34/24, [EU:C:2025:936](#)).

⁸ Rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1).

⁹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2012, L 351, s. 1).

Wykaz aktów, o których mowa

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady **2014/104/UE** z dnia 26 listopada 2014 r. w sprawie niektórych przepisów regulujących dochodzenie roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia prawa konkurencji państw członkowskich i Unii Europejskiej, objęte przepisami prawa krajowego (Dz.U. 2014, L 349, s. 1).

I. Zakres stosowania dyrektywy 2014/104

1. Zakres przedmiotowy stosowania

Wyrok z dnia 20 kwietnia 2023 r., Repsol Comercial de Productos Petrolíferos (C-25/21, [EU:C:2023:298](#))¹⁰

Odesłanie prejudycjalne – Konkurencja – Wertykalne ograniczenia konkurencji – Artykuł 101 ust. 1 i 2 TFUE – Zasada skuteczności – Rozporządzenie (WE) nr 1/2003 – Artykuł 2 – Dyrektywa 2014/104/UE – Artykuł 9 ust. 1 – Moc wiążąca ostatecznych decyzji krajowych organów ochrony konkurencji stwierdzających naruszenie przepisów prawa konkurencji – Zastosowanie czasowe i przedmiotowe – Powództwa o odszkodowanie i o stwierdzenie nieważności z tytułu naruszeń przepisów prawa konkurencji Unii

Trybunał, do którego wystąpiono z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, stwierdził, że zakres stosowania dyrektywy 2014/104 jest ograniczony wyłącznie do powództw o odszkodowanie wnoszonych z tytułu naruszeń reguł konkurencji i nie obejmuje innych rodzajów powództw mających za przedmiot naruszenia przepisów prawa konkurencji.

Decyzjami z dnia 11 lipca 2001 r. i z dnia 30 lipca 2009 r. hiszpańskie organy ochrony konkurencji stwierdziły w istocie, że ustalając w ramach stosunków umownych z niektórymi hiszpańskimi stacjami paliw detaliczne ceny sprzedaży paliw, spółka Repsol naruszyła przepisy prawa konkurencji. Ponieważ skargi mające na celu zakwestionowanie tych decyzji nie zostały uwzględnione, wspomniane decyzje stały się ostateczne.

W następstwie tych decyzji właściciele stacji paliw wnieśli do Juzgado de lo Mercantil n° 2 de Madrid (sądu gospodarczego nr 2 w Madrycie, Hiszpania, zwanego dalej „sądem odsyłającym”), po pierwsze, powództwo o stwierdzenie nieważności umów o dostawę na zasadzie wyłączności zawartych ze spółką Repsol w latach 1987–2009 w ramach prowadzenia tej stacji paliw, a po drugie, powództwo o odszkodowanie mające na celu naprawienie szkody, jaką te umowy miały im wyrządzić. W tym celu opierają się oni na tych samych decyzjach w celu wykazania istnienia danego naruszenia.

W tych okolicznościach sąd odsyłający zauważył na wstępie, że zgodnie z art. 2 rozporządzenia nr 1/2003 ciężar dowodu co do naruszenia art. 101 TFUE spoczywa na stronie, która to naruszenie podnosi. Dodał on jednak, że co do zasady zgodnie z art. 9 ust. 1 dyrektywy 2014/104 w ramach powództwa o odszkodowanie wniesionego w następstwie ostatecznej decyzji krajowego organu ochrony konkurencji strona powodowa może wywiązać się ze spoczywającego na niej ciężaru dowodu w zakresie

¹⁰ Wyrok ten został również przedstawiony w części I.2.1.2, zatytułowanej „Przepisy ustanawiające niewzruszalne domniemanie istnienia naruszenia prawa konkurencji”.

istnienia naruszenia, wykazując, że owa decyzja dotyczy właśnie rozpatrywanego stosunku umownego.

W tym kontekście sąd odsyłający zastanawiał się nad mocą wiążącą decyzji hiszpańskich organów ochrony konkurencji w odniesieniu do istnienia w danym przypadku naruszenia przepisów prawa konkurencji. Ponadto ów sąd zastanawiał się, jakie konsekwencje wynikają z ewentualnej nieważności umów o dostawy na zasadzie wyłączności zawartych między właścicielami stacji paliw a spółką Repsol.

Trybunał odpowiedział w wyroku na te pytania i zajął stanowisko w kwestii zastosowania przedmiotowego i czasowego dyrektywy 2014/104.

Ocena Trybunału

W zakresie, w jakim sąd odsyłający odnosi się do art. 9 ust. 1 dyrektywy 2014/104, Trybunał wyjaśnił, że przepis ten mógłby mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia sporu w postępowaniu głównym tylko wtedy, gdyby ów spór był objęty jego przedmiotowym i czasowym zakresem stosowania.

W tym względzie Trybunał wskazał, że przedmiotowy zakres stosowania dyrektywy 2014/104 jest ograniczony wyłącznie do powództw o odszkodowanie wnoszonych z tytułu naruszeń reguł konkurencji, wobec czego nie obejmuje on innych rodzajów powództw mających za przedmiot naruszenia przepisów prawa konkurencji, takich jak na przykład powództwa o stwierdzenie nieważności wnoszone na podstawie art. 101 ust. 2 TFUE.

Wyrok z dnia 30 października 2025 r., FL und KM Baugesellschaft i S (C-2/23, [EU:C:2025:848](#))¹¹

Odesłanie prejudycjalne – Konkurencja – Artykuł 101 TFUE – Skuteczność (effet utile) – Dyrektywa 2014/104/UE – Przepisy regulujące dochodzenie na podstawie prawa krajowego roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia prawa konkurencji państw członkowskich i Unii Europejskiej – Artykuł 6 ust. 6 i 7 – Artykuł 7 ust. 1 – Dyrektywa 2019/1/UE – Przyznanie organom ochrony konkurencji państw członkowskich uprawnień w celu skuteczniejszego egzekwowania reguł konkurencji i zapewnienia prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego – Artykuł 31 ust. 3 – Zakres stosowania – Mechanizm wzajemnej pomocy administracyjnej i prawnej między organami krajowymi – Przekazanie akt organu ochrony konkurencji organowi prowadzącemu postępowanie przygotowawcze – Włączenie do akt postępowania przygotowawczego oświadczeń złożonych w ramach programu łagodzenia kar i propozycji ugodowych wraz z załącznikami do nich – Dostęp do tych dokumentów osób, którym przedstawiono zarzuty, i innych stron w takim postępowaniu

W tym wyroku, wydanym w trybie prejudycjalnym, Trybunał przypomniał, że zakres przedmiotowy stosowania dyrektywy 2014/104 jest ograniczony wyłącznie do powództw

¹¹ Wyrok ten został również przedstawiony w części III.4, zatytułowanej „Ograniczenia dotyczące ujawniania dowodów znajdujących się w aktach organu ochrony konkurencji: oświadczenia złożone w ramach programu łagodzenia kar oraz propozycje ugodowe”.

o odszkodowanie wniesionych z tytułu naruszenia reguł konkurencji, a zatem nie obejmuje innych rodzajów powództw.

W związku z wszczęciem przez austriacki federalny organ ochrony konkurencji postępowania sądowego przeciwko wielu przedsiębiorstwom budowlanym i osobom odpowiedzialnym za te przedsiębiorstwa z powodu zakłócenia konkurencji na rynku zamówień publicznych dwie spółki złożyły wniosek o złagodzenie kary.

Ponieważ prokuratura austriacka wszczęła równoległe postępowanie przygotowawcze, sąd właściwy w sprawach karteli przekazał jej kopię akt postępowania. Ponadto prokuratura uzyskała od federalnego urzędu ochrony konkurencji niektóre dokumenty dotyczące postępowania administracyjnego związanego z kartelem.

W tym kontekście obie spółki ubiegające się o złagodzenie kary zwróciły się do prokuratury z wnioskiem o niewłączanie do akt sprawy ich oświadczeń złożonych w ramach programu łagodzenia kar oraz propozycji ugodowych, a w każdym wypadku o trwałe wyłączenie dostępu do tych części akt.

W następstwie odrzucenia tego wniosku przez prokuraturę spółki ubiegające się o złagodzenie kary wniosły sprzeciw od decyzji odmownej, który to sprzeciw został przedłożony do rozpatrzenia Oberlandesgericht Wien (wyższemu sądowi krajowemu w Wiedniu, Austria) w ramach postępowania odwoławczego.

W tych okolicznościach Oberlandesgericht Wien (wyższy sąd krajowy w Wiedniu) postanowił zwrócić się do Trybunału z pytaniem, czy prawo Unii – w szczególności art. 6 ust. 6 i 7 oraz art. 7 ust. 1 dyrektywy 2014/104, a także art. 31 ust. 3 dyrektywy 2019/1 – stoi na przeszkodzie przepisom krajowym, zgodnie z którymi w ramach postępowania karnego, którego przedmiotem nie jest naruszenie prawa konkurencji, prawo dostępu do oświadczeń złożonych w ramach programu łagodzenia kar oraz do propozycji ugodowych, sporządzonych na potrzeby postępowania przed krajowym organem ochrony konkurencji i przekazanych krajowym organom karnym, mają inne strony tego postępowania karnego, w tym osoby poszkodowane wskutek danego naruszenia prawa konkurencji, które żądają naprawienia szkody spowodowanej tym naruszeniem.

Ocena Trybunału

W zakresie, w jakim sąd krajowy odnosi się w swoich pytaniach prejudycjalnych do art. 6 ust. 6 i 7 oraz do art. 7 ust. 1 dyrektywy 2014/104, Trybunał stwierdził, że przepisy te mogłyby mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia sporu w postępowaniu głównym tylko wtedy, gdyby ów spór był objęty przedmiotowym zakresem stosowania tej dyrektywy.

W tej kwestii Trybunał przypomniał, że zakres przedmiotowy stosowania dyrektywy 2014/104 jest ograniczony wyłącznie do powództw o odszkodowanie wniesionych z tytułu naruszenia reguł konkurencji. Wynika z tego, że przedmiotowy zakres stosowania tej dyrektywy, w tym jej art. 6 i 7, które regulują, odpowiednio, ujawnianie dowodów znajdujących się w aktach organu ochrony konkurencji i ograniczenia w wykorzystywaniu dowodów uzyskanych dzięki dostępowi do tych akt, jest ograniczony

wyłącznie do powództw o odszkodowanie wniesionych z tytułu naruszenia reguł konkurencji, a zatem nie obejmuje innych rodzajów powództw. Dyrektywa ta nie reguluje zatem ani kwestii przekazania akt organu ochrony konkurencji innemu organowi, ani kwestii dostępu do tych akt poza powództwami o odszkodowanie.

Wyrok z dnia 29 stycznia 2026 r., *Meliá Hotels International* (C-286/24, [EU:C:2026:49](#))¹²

Odesłanie prejudycjalne – Powództwa o odszkodowanie w prawie krajowym za naruszenia przepisów prawa konkurencji państw członkowskich i Unii Europejskiej – Dyrektywa 2014/104/UE – Artykuł 5 ust. 1 – Zakres stosowania – Specjalne powództwo o ustalenie dotyczące ujawnienia dokumentów poprzedzające ewentualne wniesienie powództwa o odszkodowanie – Ocena uprawdopodobnienia roszczenia odszkodowawczego

W wyroku tym, wydanym w trybie prejudycjalnym, Trybunał potwierdził, że przepisy dyrektywy 2014/104 regulujące ujawnianie przed sądami krajowymi dowodów będących w posiadaniu pozwanego lub osoby trzeciej mają zastosowanie do specjalnego powództwa o ustalenie dotyczące ujawnienia dokumentów poprzedzającego ewentualne wniesienie powództwa o odszkodowanie.

W dniu 21 lutego 2020 r. Komisja Europejska nałożyła grzywnę na przedsiębiorstwo hotelowe Meliá Hotels International, S.A. (zwane dalej „spółką Meliá”) za naruszenie art. 101 TFUE i art. 53 porozumienia EOG¹³ poprzez stosowanie w drodze umowy praktyk wertykalnych, które różnicowały konsumentów ze względu na ich przynależność państwową lub państwo zamieszkania¹⁴.

Associação lus Omnibus, stowarzyszenie ochrony interesów konsumentów, wniosło do właściwego sądu portugalskiego specjalne powództwo o ustalenie, aby uzyskać ujawnienie przez spółkę Meliá dokumentów istotnych dla ewentualnego wniesienia powództwa zbiorowego o odszkodowanie w imieniu zamieszkałych w Portugalii konsumentów poszkodowanych w wyniku praktyki antykonkurencyjnej stwierdzonej przez Komisję.

Ponieważ sądy pierwszej i drugiej instancji uwzględniły to specjalne powództwo o ustalenie, spółka Meliá wniosła środek zaskarżenia do portugalskiego sądu najwyższego.

W tych okolicznościach Supremo Tribunal de Justiça (sąd najwyższy, Portugalia) postanowił zwrócić się do Trybunału z kilkoma pytaniami prejudycjalnymi dotyczącymi art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104, który wymaga od państw członkowskich zapewnienia, aby w postępowaniach dotyczących naprawienia szkody spowodowanej naruszeniami

¹² Wyrok ten został również przedstawiony w części III.3, zatytułowanej „Obowiązek uprawdopodobnienia przez autora wniosku o wydanie nakazu jego roszczenia odszkodowawczego”.

¹³ Porozumienie o Europejskim Obszarze Gospodarczym z dnia 2 maja 1992 r. (Dz.U. 1994, L 1, s. 3, zwane dalej „porozumieniem EOG”).

¹⁴ Decyzja Komisji C(2020)893 final dotycząca postępowania na mocy art. 101 [TFUE] i art. 53 porozumienia EOG [Sprawa AT.40528 – Meliá (Holiday Pricing)].

reguł konkurencji powód mógł uzyskać od sądu krajowego nakazanie pozwanemu lub osobie trzeciej ujawnienia istotnych dowodów, pod warunkiem uprawdopodobnienia jego roszczenia odszkodowawczego poprzez przedstawienie wystarczających racjonalnie dostępnych okoliczności faktycznych i dowodów.

W tym kontekście portugalski sąd najwyższy dążył w istocie do ustalenia, czy art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104 należy interpretować w ten sposób, że:

- ma on zastosowanie do powództwa przewidzianego w prawie krajowym mającego na celu uzyskanie ujawnienia środków dowodowych przed wniesieniem powództwa o naprawienie szkody spowodowanej przez naruszenia reguł konkurencji;
- uprawdopodobnienie przez powoda jego roszczenia odszkodowawczego wymaga udowodnienia, iż jest bardziej prawdopodobne niż nieprawdopodobne, że spełnione są przesłanki powstania odpowiedzialności za naruszenie prawa konkurencji; oraz
- decyzja Komisji stwierdzająca istnienie naruszenia prawa konkurencji Unii mającego postać ograniczenia wertykalnego ze względu na cel jest wystarczająca do uprawdopodobnienia roszczenia odszkodowawczego – i czy na odpowiedź na to pytanie ma wpływ okoliczność, że decyzja ta została wydana po zakończeniu postępowania ugodowego.

Ocena Trybunału

Po dokonaniu wykładni literalnej, systemowej i celowościowej Trybunał potwierdził, że art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104 ma zastosowanie do powództwa poprzedzającego takiego jak przewidziane w tym przypadku w prawie portugalskim, umożliwiającego poszkodowanym w wyniku naruszenia reguł konkurencji uzyskanie dostępu do istotnych środków dowodowych przed wniesieniem powództwa o odszkodowanie z tego tytułu.

Zdaniem Trybunału wykładnię tę potwierdzają w szczególności cele dyrektywy 2014/104, które polegają na ułatwieniu korzystania z prawa do odszkodowania – ze względu na konieczność zaradzenia charakteryzującej te spory asymetrii w dostępie do informacji – i na zapewnieniu w ten sposób skutecznego egzekwowania prawa konkurencji na drodze prywatnoprawnej.

Wyrok z dnia 16 lutego 2023 r., Tráficos Manuel Ferrer (C-312/21, [EU:C:2023:99](#))¹⁵

Odesłanie prejudycjalne – Konkurencja – Naprawienie szkody spowodowanej przez praktykę zakazaną w art. 101 ust. 1 TFUE – Decyzja Komisji stwierdzająca istnienie dokonywanych w zмовie uzgodnień dotyczących ustalania cen i podwyższania cen brutto samochodów

¹⁵ Wyrok ten został również przedstawiony w części I.2.3, zatytułowanej „Zastosowanie ratione temporis przepisów dyrektywy, potwierdzają ce istniejące orzecznictwo”, oraz w części IV, zatytułowanej „Oszacowanie szkody”.

ciężarowych na terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) – Przepis krajowego postępowania cywilnego przewidujący, że w przypadku częściowego uwzględnienia roszczenia koszty postępowania obciążają każdą stronę, z wyjątkiem przypadku zachowania stanowiącego nadużycie – Autonomia proceduralna państw członkowskich – Zasady skuteczności i równowagi – Dyrektywa 2014/104/UE – Cele i ogólna równowaga – Artykuł 3 – Prawo do całkowitego naprawienia poniesionej szkody – Artykuł 11 ust. 1 – Odpowiedzialność solidarna sprawców naruszenia prawa konkurencji – Artykuł 17 ust. 1 – Możliwość oszacowania szkody przez sąd krajowy – Przesłanki – Praktyczna niemożność ustalenia wysokości szkody lub nadmierne trudności w jej ustaleniu – Artykuł 22 – Zastosowanie czasowe

W wyroku tym, wydanym w trybie prejudycjalnym, Trybunał stwierdził, że przepisy dotyczące podziału kosztów w ramach postępowań sądowych mających na celu dochodzenie prawa do naprawienia szkody poniesionej w wyniku zachowania antykonkurencyjnego są wyłączone z zakresu stosowania dyrektywy 2014/104.

Decyzją z dnia 19 lipca 2016 r.¹⁶ Komisja Europejska stwierdziła naruszenie przez spółkę Daimler AG przepisów prawa Unii zakazujących porozumień, decyzji i uzgodnionych praktyk¹⁷ ze względu na to, że spółka ta zawarła na okres od stycznia 1997 r. do stycznia 2011 r. z innymi 14 europejskimi producentami samochodów ciężarowych uzgodnienia dotyczące ustalania cen i podwyższania cen brutto samochodów ciężarowych na terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG).

W następstwie wydania tej decyzji hiszpańskie przedsiębiorstwa Tráficos Manuel Ferrer SL i D. Ignacio (zwane dalej „powodami w postępowaniu głównym”), które w szczególności zakupiły samochody ciężarowe wyprodukowane przez spółkę Daimler w okresie naruszenia, wystąpiły do Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Valencia (sądu gospodarczego nr 3 w Walencji, Hiszpania) z powództwem o odszkodowanie przeciwko tej spółce opartym na stwierdzonym przez Komisję zachowaniu stanowiącym naruszenie.

W celu wykazania poniesionej szkody powodowie w postępowaniu głównym przedstawili opinię biegłego, w której stwierdzono, że średnia nadmierna cena na rynku, na który miał wpływ kartel, wyniosła 16,35 %.

Spółka Daimler zakwestionowała zasadność powództwa o naprawienie szkody, w szczególności przedstawiając własną opinię biegłego. Po przeprowadzeniu uprzedniej rozprawy powodowie w postępowaniu głównym mieli dostęp do danych uwzględnionych w opinii biegłego przedstawionej przez spółkę Daimler, w dwojakim celu, polegającym na umożliwieniu bardziej szczegółowych zarzutów wobec tych danych oraz na dokonaniu ewentualnej zmiany ich własnej opinii biegłego.

¹⁶ Decyzja Komisji C(2016)4673 final z dnia 19 lipca 2016 r. dotycząca postępowania przewidzianego w art. 101 [TFUE] i art. 53 porozumienia EOG (Sprawa AT.39824 – Samochody ciężarowe).

¹⁷ Artykuł 101 TFUE i art. 53 porozumienia EOG (Dz.U. 1994, L 1, s. 3).

Sąd gospodarczy nr 3 w Walencji, po wysłuchaniu dyskusji stron w postępowaniu głównym o ich odnośnych opiniach biegłych, postanowił zwrócić się do Trybunału celem ustalenia w istocie, czy w świetle prawa Unii ma on prawo – i, w stosownym wypadku, na jakich warunkach – dokonać oszacowania wysokości szkody wyrządzonej powodom w postępowaniu głównym w wyniku kartelu. Sąd odsyłający zastanawiał się ponadto nad kwestią, czy prawo Unii pozwala mu na podstawie hiszpańskiego prawa procesowego na obciążenie połową kosztów związanych z postępowaniem sądowym powodów w postępowaniu głównym, jeśli wygrają w sprawie jedynie częściowo.

Trybunał odpowiedział w swym wyroku na powyższe pytania w świetle art. 101 TFUE, dyrektywy 2014/104 oraz swego orzecznictwa w tej dziedzinie.

Ocena Trybunału

Trybunał wypowiedział się w kwestii, czy przyznane w art. 3 ust. 1 i 2 dyrektywy 2014/104 i wynikające z art. 101 TFUE prawo do całkowitego naprawienia szkody poniesionej w wyniku zachowania antykonkurencyjnego stoi na przeszkodzie hiszpańskim przepisom postępowania cywilnego przewidującym, że w przypadku częściowego uwzględnienia powództwa o naprawienie takiej szkody koszty postępowania obciążają każdą stronę i każda ze stron ponosi połowę kosztów wspólnych, z wyjątkiem przypadku zachowania stanowiącego nadużycie.

Zgodnie z orzecznictwem Trybunału z zasady skuteczności i z wynikającego z art. 101 TFUE prawa każdej osoby do żądania całkowitego naprawienia szkody spowodowanej przez zachowanie antykonkurencyjne wynika, że osoby, które poniosły szkodę, powinny mieć możliwość żądania naprawienia nie tylko rzeczywistej szkody, lecz także utraconych korzyści oraz zapłaty odsetek. Ze względu na to, że orzecznictwo to znajduje potwierdzenie w art. 3 ust. 1 i 2 dyrektywy 2014/104, krajowe środki transpozycji tych przepisów obowiązkowo podlegają bezpośredniemu zastosowaniu do wszystkich powództw o odszkodowanie wchodzących w zakres stosowania tej dyrektywy.

Jednakże to prawo naprawienia szkody nie dotyczy przepisów odnoszących się do podziału kosztów w ramach postępowań sądowych, o czym świadczy wyłączenie kwestii kosztów z zakresu stosowania dyrektywy 2014/104.

2. Czasowy zakres stosowania

2.1. Istotne przepisy dyrektywy

2.1.1. Przepisy regulujące termin przedawnienia roszczeń o naprawienie szkody

Wyrok z dnia 22 czerwca 2022 r., Volvo i DAF Trucks (C-267/20, [EU:C:2022:494](#))¹⁸

Odesłanie prejudycjalne – Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki – Artykuł 101 TFUE – Dyrektywa 2014/104/UE – Artykuły 10, 17 i 22 – Powództwa o odszkodowanie za naruszenia przepisów prawa konkurencji Unii Europejskiej – Termin przedawnienia – Wzruszalne domniemanie szkody – Ustalanie wysokości poniesionej szkody – Opóźniona transpozycja dyrektywy – Zastosowanie czasowe – Przepisy materialne i proceduralne

Trybunał, do którego wystąpiono z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, stwierdził, że art. 10 dyrektywy 2014/104, który ustanawia przepisy dotyczące przedawnienia roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszeń prawa konkurencji, stanowi przepis materialny, który nie działa wstecz.

W decyzji z dnia 19 lipca 2016 r.¹⁹ Komisja Europejska stwierdziła, że spółki Volvo i DAF Trucks uczestniczyły, wspólnie z szeregiem innych producentów samochodów ciężarowych, w kartelu sprzecznym z przepisami prawa Unii zakazującymi karteli²⁰, zawierając porozumienia dotyczące, po pierwsze, cen samochodów ciężarowych w Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG) w latach 1997–2011, a po drugie, harmonogramu i przenoszenia kosztów wprowadzania technologii w dziedzinie emisji, wymaganych przez normy EURO 3–6. W dniu wydania tej decyzji opublikowano komunikat prasowy, a w dniu 6 kwietnia 2017 r.²¹ w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* opublikowano streszczenie.

RM, który zakupił w latach 2006 i 2007 trzy samochody ciężarowe wyprodukowane przez Volvo i DAF Trucks, wniósł do Juzgado de lo Mercantil de León (sądu gospodarczego w León, Hiszpania) powództwo o naprawienie szkody poniesionej w wyniku stwierdzonego przez Komisję kartelu. Powództwo to, wniesione w dniu 1 kwietnia 2018 r., zostało uznane przez sąd gospodarczy w León za dopuszczalne w szczególności w świetle pięcioletniego terminu przedawnienia przewidzianego w hiszpańskich przepisach transponujących dyrektywę 2014/104 w sprawie odszkodowań dla osób poszkodowanych przez praktyki antykonkurencyjne. Sąd gospodarczy w León oparł się ponadto na ustanowionym przez te przepisy dokonujące transpozycji domniemaniu,

¹⁸ Wyrok ten został również przedstawiony w części I.2.1.3, zatytułowanej „Przepisy ustanawiające wzruszalne domniemanie istnienia szkody wynikającej z kartelu”, części I.2.2.2, zatytułowanej „Przepisy regulujące ustalenie wysokości szkody”, oraz części V – „System terminów przedawnienia”.

¹⁹ Decyzja Komisji C(2016)4673 final z dnia 19 lipca 2016 r. dotycząca postępowania przewidzianego w art. 101 [TFUE] i art. 53 porozumienia EOG (Sprawa AT.39824 – Samochody ciężarowe).

²⁰ Artykuł 101 TFUE i art. 53 porozumienia EOG.

²¹ Dz.U. 2017, L 108, s. 6.

zgodnie z którym każdy kartel wyrządza szkodę, i skorzystał z przewidzianej w owych przepisach możliwości oszacowania wysokości szkody wyrządzonej RM. W konsekwencji zobowiązał on Volvo i DAF Trucks do zapłaty na rzecz RM odszkodowania odpowiadającego 15 % ceny nabycia przedmiotowych samochodów ciężarowych.

Volvo i DAF Trucks wniosły apelację od tego wyroku do Audiencia Provincial de León (sądu okręgowego w León, Hiszpania), kwestionując możliwość stosowania dyrektywy 2014/104 i hiszpańskich przepisów transponujących ze względu na to, że kartel ustał przed wejściem w życie tej dyrektywy.

W tym kontekście sąd okręgowy w León zwrócił się do Trybunału z kilkoma pytaniami prejudycjalnymi w celu ustalenia, czy art. 10 i art. 17 ust. 1 i 2 dyrektywy 2014/104, które ustanawiają zasady dotyczące odpowiednio:

- przedawnienia powództw o odszkodowanie za naruszenia przepisów prawa konkurencji,
- ustalenia wysokości szkody wynikającej z takich naruszeń oraz
- domniemania istnienia owej szkody,

mają zastosowanie do powództwa o odszkodowanie, które dotyczy wprowadzenia kartelu, który ustał przed wejściem w życie tej dyrektywy, lecz zostało wniesione po wejściu w życie przepisów transponujących ją do prawa krajowego.

Ocena Trybunału

Co się tyczy zakresu czasowego stosowania dyrektywy 2014/104, Trybunał przypomniał przede wszystkim, że dyrektywa ta zakazuje, po pierwsze, stosowania z mocą wsteczną wszelkich przepisów krajowych transponujących przewidziane w niej przepisy materialne, a po drugie, stosowania wszelkich przepisów krajowych transponujących innych niż przepisy materialne dyrektywy do powództw o odszkodowanie wniesionych przed dniem 26 grudnia 2014 r.

Jeśli chodzi o zastosowanie czasowe art. 10 dyrektywy 2014/104, który ustanawia przepisy dotyczące przedawnienia roszczeń o odszkodowanie z tytułu naruszeń prawa konkurencji, Trybunał wskazał następnie, że takie przepisy chronią zarówno poszkodowanego, jak i osobę odpowiedzialną za spowodowanie szkody. Ponadto z orzecznictwa Trybunału wynika, że terminy przedawnienia, powodując wygaśnięcie roszczenia, odnoszą się do prawa materialnego. W związku z tym art. 10 dyrektywy 2014/104 jest przepisem materialnym, w przypadku którego stosowanie z mocą wsteczną przepisów dokonujących transpozycji jest wykluczone na mocy dyrektywy.

Wyrok z dnia 18 kwietnia 2024 r. (wielka izba), Heureka Group (Internetowe porównywarki cen) (C-605/21, [EU:C:2024:324](#))²²

Odesłanie prejudycjalne – Artykuł 102 TFUE – Zasada skuteczności – Powództwa o odszkodowanie w prawie krajowym za naruszenia przepisów prawa konkurencji – Dyrektywa 2014/104/UE – Opóźniona transpozycja dyrektywy – Zastosowanie czasowe – Artykuł 10 – Termin przedawnienia – Szczegółowe zasady dies a quo – Zaprzestanie naruszenia – Znajomość informacji niezbędnych do wniesienia powództwa o odszkodowanie – Publikacja w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej streszczenia decyzji Komisji Europejskiej stwierdzającej naruszenie reguł konkurencji – Skutek wiążący nieprawomocnej jeszcze decyzji Komisji – Zawieszenie lub przerwanie biegu terminu przedawnienia na czas trwania dochodzenia prowadzonego przez Komisję lub do dnia uprawnocnienia się wydanej przez nią decyzji

W tej sprawie prejudycjalnej Trybunał potwierdził, że art. 10 dyrektywy 2014/104 stanowi przepis materialny, który nie działa wstecz.

Decyzją z dnia 27 czerwca 2017 r.²³ Komisja Europejska stwierdziła, że od lutego 2013 r. spółka Google naruszała art. 102 TFUE, nadużywając swojej pozycji dominującej na 13 krajowych rynkach wyszukiwania ogólnego, w tym na rynku Republiki Czeskiej, zmniejszając pochodzący z jej stron wyniki wyszukiwania ogólnego ruch do konkurencyjnych porównywarek produktów i zwiększając ten ruch do własnej porównywarki produktów. Streszczenie tej decyzji zostało opublikowane w dniu 12 stycznia 2018 r. w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*²⁴.

W czerwcu 2020 r. Heureka Group a.s. (zwana dalej „spółką Heureka”), czeska spółka działająca na rynku usług porównywania cen sprzedaży, wniosła do Městský soud v Praze (sądu miejskiego w Pradze, Republika Czeska) skargę o zasądzenie od spółki Google naprawienia szkody wynikającej z naruszenia art. 102 TFUE stwierdzonego w decyzji Komisji i popełnionego w Republice Czeskiej w okresie od lutego 2013 r. do dnia 27 czerwca 2017 r. Zdaniem spółki Heureka antykonkurencyjne działania spółki Google zmniejszyły liczbę wejść na jej portal Heureka.cz.

W odpowiedzi na skargę spółka Google podniosła przedawnienie, przynajmniej w części, prawa spółki Heureka do odszkodowania.

W tym względzie sąd miejski w Pradze wyjaśnił, że krajowe przepisy mające zastosowanie do powództwa spółki Heureka przewidują trzyletni termin przedawnienia, którego bieg rozpoczyna się – niezależnie i odrębnie dla każdej szkody częściowej wynikającej z naruszenia reguł konkurencji – z chwilą, gdy poszkodowany dowiedział się lub gdy można od niego zasadnie oczekiwać wiedzy o fakcie, że poniósł taką szkodę częściową, oraz o tożsamości osoby obowiązanej do naprawienia tej szkody.

²² Wyrok ten został również przedstawiony w części V, zatytułowanej „System terminów przedawnienia”.

²³ Decyzja Komisji C(2017)4444 final z dnia 27 czerwca 2017 r. dotycząca postępowania na mocy art. 102 [TFUE] i art. 54 porozumienia EOG [Sprawa AT.39740 – Wyszukiwarka Google (Shopping)].

²⁴ Dz.U. 2018, C 9, s. 11.

Rozpoczęcie biegu tego terminu nie wymaga natomiast, aby poszkodowany dowiedział się o fakcie, że dane zachowanie stanowi naruszenie reguł konkurencji, ani aby naruszenie to ustało. Ponadto obowiązujące przepisy krajowe nie wymagają zawieszenia lub przerwania biegu tego terminu w czasie prowadzenia przez Komisję dochodzenia w sprawie naruszenia. Bieg tego terminu nie może również zostać zawieszony na okres co najmniej do roku od dnia uprawomocnienia się decyzji Komisji stwierdzającej to naruszenie.

Zdaniem sądu miejskiego w Pradze oznaczało to w danym przypadku, że każde wyszukiwanie ogólne przeprowadzone na stronie Google, które prowadziło do umieszczenia i sposobu wyświetlania wyników bardziej korzystnego dla porównywarki cen Google, powodowałoby rozpoczęcie biegu nowego, niezależnego terminu przedawnienia.

Ponadto ponieważ dyrektywa 2014/104 została przetransponowana do prawa czeskiego z opóźnieniem, sąd miejski w Pradze wskazał, że naruszenie zarzucane spółce Google ustało po upływie terminu transpozycji tej dyrektywy, to znaczy po dniu 27 grudnia 2016 r., ale – jak się wydaje – przed wejściem w życie przepisów transponujących w dniu 1 września 2017 r.

W świetle powyższych ustaleń sąd miejski w Pradze zwrócił się do Trybunału z kilkoma pytaniami prejudycjalnymi zmierzającymi w istocie do ustalenia, czy art. 10 dyrektywy 2014/104 lub art. 102 TFUE i zasada skuteczności stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu dotyczącemu przedawnienia takiemu jak uregulowanie rozpatrywane w postępowaniu głównym w odniesieniu do powództw o odszkodowanie dotyczących ciągłych naruszeń przepisów prawa konkurencji Unii.

Ocena Trybunału

W celu udzielenia odpowiedzi na pytania prejudycjalne Trybunał zbadał czasowe stosowanie art. 10 dyrektywy 2014/104, który określa minimalny termin przedawnienia mający zastosowanie do roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszeń prawa konkurencji i najwcześniejszy moment, w którym termin ten może rozpocząć bieg, a także okoliczności, w których bieg ten musi zostać zawieszony lub przerwany.

W tym względzie Trybunał przypomniał, że art. 10 dyrektywy 2014/104 jest przepisem materialnym, w związku z czym zgodnie z art. 22 ust. 1 tej dyrektywy państwa członkowskie powinny zapewnić, aby przepisy transponujące ten artykuł nie były stosowane z mocą wsteczną.

2.1.2. Przepisy ustanawiające niewzruszalne domniemanie istnienia naruszenia prawa konkurencji

Wyrok z dnia 20 kwietnia 2023 r., Repsol Comercial de Productos Petrolíferos (C-25/21, [EU:C:2023:298](#))

Odesłanie prejudycjalne – Konkurencja – Wertykalne ograniczenia konkurencji – Artykuł 101 ust. 1 i 2 TFUE – Zasada skuteczności – Rozporządzenie (WE) nr 1/2003 – Artykuł 2 – Dyrektywa 2014/104/UE – Artykuł 9 ust. 1 – Moc wiążąca ostatecznych decyzji krajowych organów ochrony konkurencji stwierdzających naruszenie przepisów prawa konkurencji – Zastosowanie czasowe i przedmiotowe – Powództwa o odszkodowanie i o stwierdzenie nieważności z tytułu naruszeń przepisów prawa konkurencji Unii

W wyroku tym, wydanym w sprawie, której stan faktyczny i prawny został przedstawiony powyżej²⁵, Trybunał stwierdził, że art. 9 ust. 1 dyrektywy 2014/104, który ustanawia niewzruszalne domniemanie istnienia naruszenia prawa konkurencji, należy uznać za przepis materialny w rozumieniu art. 22 tej dyrektywy, który nie działa wstecz, ponieważ dotyczy istnienia jednego z elementów konstytutywnych odpowiedzialności cywilnej za naruszenia przepisów prawa konkurencji.

Biorąc pod uwagę materialny charakter art. 9 dyrektywy 2014/104 oraz mechanizm działania tego przepisu, Trybunał podkreślił, że momentem, w świetle którego należy ustalić, czy niewzruszalne domniemanie przewidziane w tym przepisie ma zastosowanie *ratione temporis*, jest moment odpowiadający dacie, w której decyzja danego krajowego organu ochrony konkurencji stała się ostateczna. Tymczasem w tym przypadku dyrektywa 2014/104 nie została przetransponowana do prawa hiszpańskiego w terminie transpozycji. W związku z tym, zważywszy, że decyzje hiszpańskich organów ochrony konkurencji stały się ostateczne przed upływem tego terminu, sytuacje rozpatrywane w postępowaniu głównym należy uznać za sytuacje ukształtowane. Wynika z tego, że w sprawie tej art. 9 ust. 1 tej dyrektywy nie ma zastosowania *ratione temporis*. W tych okolicznościach Trybunał uznał, że w przypadku tym uregulowania krajowe należy zbadać w świetle art. 101 TFUE, wdrożonego przez art. 2 rozporządzenia nr 1/2003.

²⁵ W odniesieniu do stanu faktycznego i prawnego sporu zob. część I.1, zatytułowana „Zakres przedmiotowy stosowania”.

2.1.3. Przepisy ustanawiające wzruszalne domniemanie istnienia szkody wynikającej z kartelu

Wyrok z dnia 22 czerwca 2022 r., Volvo i DAF Trucks (C-267/20, [EU:C:2022:494](#))

Odesłanie prejudycjalne – Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki – Artykuł 101 TFUE – Dyrektywa 2014/104/UE – Artykuły 10, 17 i 22 – Powództwa o odszkodowanie za naruszenia przepisów prawa konkurencji Unii Europejskiej – Termin przedawnienia – Wzruszalne domniemanie szkody – Ustalanie wysokości poniesionej szkody – Opóźniona transpozycja dyrektywy – Zastosowanie czasowe – Przepisy materialne i proceduralne

W wyroku tym, wydanym w sprawie, której stan faktyczny i prawny został przedstawiony powyżej²⁶, Trybunał podkreślił, że art. 17 ust. 2 dyrektywy 2014/104, który ustanawia wzruszalne domniemanie istnienia szkody wynikającej z kartelu, jest bezpośrednio związany z powstaniem pozaumownej odpowiedzialności cywilnej sprawcy danego naruszenia i w konsekwencji wpływa bezpośrednio na jego sytuację prawną. Zważywszy, że taki przepis można zakwalifikować jako przepis materialny, Trybunał uznał, iż art. 17 ust. 2 dyrektywy 2014/104 ma charakter materialny w rozumieniu tej dyrektywy, w związku z czym zakazane jest stosowanie z mocą wsteczną przepisów transponujących ten artykuł do prawa hiszpańskiego.

Ponieważ prawodawca Unii przyjął, że istnienie kartelu jest okolicznością pozwalającą domniemywać istnienie szkody na podstawie art. 17 ust. 2 dyrektywy 2014/104, zakaz stosowania z mocą wsteczną tego przepisu oraz przepisów dokonujących transpozycji oznacza, że nie mogą one mieć zastosowania do powództwa o odszkodowanie, które wniesiono wprawdzie po wejściu w życie przepisów transponujących z opóźnieniem rzezoną dyrektywę do prawa hiszpańskiego, ale które dotyczy naruszenia prawa konkurencji, które ustało przed dniem upływu terminu transpozycji tej dyrektywy.

2.2. Przepisy dyrektywy inne niż materialne

2.2.1. Przepisy mające na celu przyznanie sądom krajowym możliwości nakazania ujawnienia dowodów

Wyrok z dnia 10 listopada 2022 r., PACCAR i in. (C-163/21, [EU:C:2022:863](#))²⁷

Odesłanie prejudycjalne – Konkurencja – Naprawienie szkody spowodowanej przez praktykę zakazaną w art. 101 ust. 1 TFUE – Uzgodnienia dokonywane w zмовie dotyczące ustalania cen

²⁶ W odniesieniu do stanu faktycznego i prawnego sporu zob. część I.2.1.1, zatytułowana „Przepisy regulujące termin przedawnienia roszczeń o naprawienie szkody”. Wyrok ten został również przedstawiony w części I.2.2.2, zatytułowanej „Przepisy regulujące ustalenie wysokości szkody”, oraz w części V – „System terminów przedawnienia”.

²⁷ Wyrok ten został również przedstawiony w części III.1, zatytułowanej „Nakaz ujawnienia dowodów znajdujących się w posiadaniu pozwanego lub osoby trzeciej”.

i podwyższania cen brutto samochodów ciężarowych na terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) – Dyrektywa 2014/104/UE – Przepisy regulujące dochodzenie na podstawie prawa krajowego roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia prawa konkurencji państw członkowskich i Unii Europejskiej – Artykuł 22 ust. 2 – Stosowanie ratione temporis – Artykuł 5 ust. 1 akapit pierwszy – Pojęcie istotnych dowodów znajdujących się w posiadaniu pozwanego lub osoby trzeciej – Artykuł 5 ust. 2 – Ujawnienie niektórych dowodów lub istotnych kategorii dowodów w oparciu o racjonalnie dostępne okoliczności faktyczne – Artykuł 5 ust. 3 – Badanie proporcjonalności wniosku o ujawnienie dowodów – Wyważenie uzasadnionych interesów stron i osób trzecich – Zakres zobowiązań wynikających z tych przepisów

Trybunał, do którego wystąpiono z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, stwierdził, że art. 5 dyrektywy 2014/104, który reguluje ujawnianie istotnych dowodów znajdujących się w posiadaniu pozwanego lub osoby trzeciej, stanowi przepis inny niż materialny w rozumieniu art. 22 ust. 2 tej dyrektywy, w związku z czym krajowe środki transpozycji nie mają zastosowania do powództw o odszkodowanie wniesionych przed dniem 26 grudnia 2014 r.

W decyzji z dnia 19 lipca 2016 r.²⁸ Komisja Europejska stwierdziła, że PACCAR, DAF Trucks i DAF Trucks Deutschland (zwane dalej „zainteresowanymi producentami”) uczestniczyły, wraz z wieloma innymi producentami samochodów ciężarowych, w kartelu sprzecznym z przepisami prawa Unii zakazującymi karteli²⁹, zawierając porozumienia dotyczące, po pierwsze, cen samochodów ciężarowych w Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG) w latach 1997–2011, a po drugie, harmonogramu i przenoszenia kosztów wprowadzania technologii w dziedzinie emisji, wymaganych przez normy EURO 3–6.

W dniu 25 marca 2019 r. 45 podmiotów, przedstawiając się jako nabywcy samochodów ciężarowych mogących wchodzić w zakres naruszenia stwierdzonego w decyzji z dnia 19 lipca 2016 r., wystąpiło do Juzgado de lo Mercantil n° 7 de Barcelona (sądu gospodarczego nr 7 w Barcelonie, Hiszpania) z wnioskiem o udzielenie dostępu do różnych dowodów znajdujących się w posiadaniu zainteresowanych producentów w celu zażądania odszkodowania za szkodę wynikającą z naruszenia stwierdzonego w decyzji z dnia 19 lipca 2016 r. W tym względzie podmioty te wskazały na potrzebę uzyskania pewnych środków dowodowych w celu oszacowania sztucznego podwyższenia cen, w szczególności w celu dokonania porównania cen zalecanych przed okresem istnienia rozpatrywanego kartelu, w trakcie tego okresu i po nim. Zainteresowani producenci zakwestionowali ten wniosek, podnosząc w szczególności, że niektóre z objętych wnioskiem dokumentów wymagały opracowania ad hoc.

Zważywszy, że dostęp do dowodów, o których mowa w spornym wniosku, opierał się na przepisie prawa hiszpańskiego transponującym art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104, sąd

²⁸ Decyzja Komisji C(2016)4673 final z dnia 19 lipca 2016 r. dotycząca postępowania przewidzianego w art. 101 [TFUE] i art. 53 porozumienia EOG (Sprawa AT.39824 – Samochody ciężarowe).

²⁹ Artykuł 101 TFUE i art. 53 porozumienia EOG.

gospodarczy nr 7 w Barcelonie zwrócił się do Trybunału z pytaniem prejudycjalnym zmierzającym w istocie do ustalenia, czy ujawnienie istotnych dowodów, o którym mowa w tym artykule, należy rozumieć wyłącznie jako istniejące już dokumenty znajdujące się w posiadaniu strony pozwanej lub osoby trzeciej, czy też, przeciwnie, może ono obejmować nowe dokumenty, które te podmioty musiałyby stworzyć poprzez grupowanie lub sklasyfikowanie danych będących w ich posiadaniu.

Ocena Trybunału

Trybunał uściślił przesłanki stosowania w czasie art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104, przypominając na początku, że art. 22 tej dyrektywy określa wyraźnie przesłanki stosowania jej przepisów w czasie, w zależności od tego, czy w świetle prawa Unii chodzi o przepisy materialne, czy też nie.

W sprawie tej Trybunał zauważył, że możliwość nakazania ujawnienia istotnych dowodów znajdujących się w posiadaniu strony pozwanej lub osoby trzeciej na warunkach przewidzianych w art. 5 ust. 1 akapit pierwszy dyrektywy 2014/104 zalicza się do szczególnych uprawnień, w jakie należy wyposażać sądy krajowe w ramach rozpoznawania sporów dotyczących powództw o odszkodowanie mających na celu naprawienie szkody poniesionej w wyniku naruszenia prawa konkurencji. Poprzez ten wymóg przepis ten ma na celu usunięcie asymetrii informacji, która co do zasady charakteryzuje te spory na niekorzyść poszkodowanego. Niemniej jednak jego przedmiot dotyczy wyłącznie środków proceduralnych mających zastosowanie przed sądami krajowymi, nie wpływając bezpośrednio na sytuację prawną stron.

W tych okolicznościach art. 5 ust. 1 akapit pierwszy dyrektywy 2014/104 nie znajduje się wśród przepisów materialnych tej dyrektywy w rozumieniu jej art. 22 ust. 1, lecz wśród „innych” przepisów, o których mowa w art. 22 ust. 2 wspomnianej dyrektywy, które według tego przepisu obowiązują w odniesieniu do powództw wniesionych po dniu 26 grudnia 2014 r. Z powyższego wynika, że art. 5 ust. 1 akapit pierwszy dyrektywy 2014/104 ma zastosowanie do powództwa wniesionego do sądu odsyłającego, ponieważ zostało ono wniesione w dniu 25 marca 2019 r.

Wyrok z dnia 12 stycznia 2023 r., *RegioJet* (C-57/21, [EU:C:2023:6](#))³⁰

Odesłanie prejudycjalne – Konkurencja – Nadużycie pozycji dominującej – Przepisy regulujące dochodzenie na podstawie prawa krajowego roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia prawa konkurencji państw członkowskich i Unii Europejskiej – Dyrektywa 2014/104/UE – Artykuły 5 i 6 – Ujawnianie dowodów – Dowody znajdujące się w aktach organu ochrony konkurencji – Toczące się przed Komisją Europejską postępowanie w przedmiocie naruszenia reguł konkurencji – Postępowanie krajowe dotyczące powództwa odszkodowawczego odnoszącego się do tego samego naruszenia – Warunki dotyczące ujawnienia dowodów

³⁰ Wyrok ten został również przedstawiony w części III.2, zatytułowanej „Nakaz ujawnienia dowodów w przypadku postępowania toczącego się przed Komisją”.

W wyroku tym, wydanym w trybie prejudycjalnym, Trybunał stwierdził, że art. 5 i 6 dyrektywy 2014/104, które dotyczą z jednej strony ujawnienia istotnych dowodów znajdujących się w posiadaniu pozwanego lub osoby trzeciej, a z drugiej strony ujawnienia dowodów znajdujących się w aktach organu ochrony konkurencji, mają charakter przepisów innych niż materialne, o których to przepisach mowa w art. 22 ust. 2 wspomnianej dyrektywy.

W 2015 r. RegioJet, przedsiębiorstwo realizujące pasażerskie przewozy kolejowe na trasie Praga–Ostrawa, wniosło do Městský soud v Praze (sądu miejskiego w Pradze, Republika Czeska) powództwo o odszkodowanie przeciwko spółce České dráhy, będącej czeskim krajowym przewoźnikiem kolejowym, żądając naprawienia szkody poniesionej wskutek naruszeń prawa konkurencji, jakich miała się dopuścić ta spółka.

Już w 2012 r. czeski organ ochrony konkurencji wszczął postępowanie administracyjne dotyczące możliwego nadużycia pozycji dominującej przez spółkę České dráhy, które zostało zawieszone w 2016 r. po wszczęciu przez Komisję Europejską postępowania dotyczącego tych samych działań.

W ramach powództwa o odszkodowanie RegioJet złożył do sądu miejskiego w Pradze wniosek o ujawnienie szeregu dokumentów, które, jak zakładał, były w posiadaniu spółki České dráhy. Czeski organ ochrony konkurencji wskazał jednak, że żądane dokumenty, którymi dysponował on w ramach postępowania administracyjnego, podobnie jak inne żądane dokumenty, które stanowią wraz z nimi kompletny zbiór, nie mogą zostać ujawnione do momentu definitywnego zakończenia tego postępowania.

Jednakże po zadaniu Komisji pytań w tej kwestii sąd miejski w Pradze uwzględnił wniosek o ujawnienie dokumentów i nakazał spółce České dráhy włączenie do akt sprawy dokumentów zawierających informacje przygotowane przez tę spółkę specjalnie na potrzeby postępowania przed czeskim organem ochrony konkurencji oraz informacje przechowywane niezależnie od tego postępowania. Sąd ten postanowił ponadto zawiesić postępowanie co do istoty w przedmiocie powództwa o odszkodowanie do czasu zakończenia postępowania wszczętego przez Komisję.

W postępowaniu odwoławczym orzeczenie nakazujące ujawnienie dokumentów zostało utrzymane w mocy przez Vrchní soud v Praze (sąd apelacyjny w Pradze, Republika Czeska), który w celu zapewnienia ochrony ujawnionych dowodów postanowił, że zostaną one złożone do depozytu sądowego.

Nejvyšší soud (sąd najwyższy, Republika Czeska), do którego wniesiono skargę kasacyjną dotyczącą kwestii zgodności z prawem orzeczenia sądu apelacyjnego w Pradze, postanowił zwrócić się do Trybunału z pytaniami w przedmiocie wykładni dyrektywy 2014/104 w sprawie odszkodowań dla poszkodowanych przez praktyki antykonkurencyjne, której art. 5 i 6 przewidują zasady dotyczące ujawniania dowodów

na potrzeby wytaczanych na podstawie prawa krajowego powództw o odszkodowanie za naruszenia przepisów prawa konkurencji państw członkowskich i Unii³¹.

Ocena Trybunału

Trybunał przypomniał, że dyrektywa 2014/104 wyraźnie określa warunki stosowania w czasie zawartych w niej przepisów, w zależności od tego, czy w świetle prawa Unii chodzi o przepisy materialne, czy też nie.

W sprawie tej Trybunał wskazał, że możliwość nakazania ujawnienia istotnych dowodów znajdujących się w posiadaniu strony pozwanej lub osoby trzeciej na warunkach przewidzianych w art. 5 i 6 dyrektywy 2014/104 dotyczy wyłącznie środków proceduralnych mających zastosowanie przed sądami krajowymi i nie wpływa bezpośrednio na sytuację prawną stron.

W tych okolicznościach, po pierwsze, art. 5 i 6 dyrektywy 2014/104 nie zaliczają się do materialnych przepisów tej dyrektywy w rozumieniu jej art. 22 ust. 1 i należą one w konsekwencji do innych przepisów, o których mowa w art. 22 ust. 2 rzeczony dyrektywy i które ten ostatni przepis uznaje za mające zastosowanie do powództw wniesionych po dniu 26 grudnia 2014 r. Po drugie, skoro ustawodawca czeski postanowił, że przepisy krajowe służące transpozycji przepisów proceduralnych dyrektywy 2014/104 stosuje się bezpośrednio i bezwarunkowo również do powództw wniesionych przed datą transpozycji do prawa krajowego tej dyrektywy, lecz po dniu 26 grudnia 2014 r., to art. 5 i 6 rzeczony dyrektywy mają zastosowanie do środka zaskarżenia, który wniesiono do sądu odsyłającego, ponieważ jego wniesienie miało miejsce w 2015 r.

2.2.2. Przepisy regulujące ustalenie wysokości szkody

Wyrok z dnia 22 czerwca 2022 r., Volvo i DAF Trucks (C-267/20, [EU:C:2022:494](#))

Odesłanie prejudycjalne – Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki – Artykuł 101 TFUE – Dyrektywa 2014/104/UE – Artykuły 10, 17 i 22 – Powództwa o odszkodowanie za naruszenia przepisów prawa konkurencji Unii Europejskiej – Termin przedawnienia – Wzruszalne domniemanie szkody – Ustalenie wysokości poniesionej szkody – Opóźniona transpozycja dyrektywy – Zastosowanie czasowe – Przepisy materialne i proceduralne

W wyroku tym, wydanym w sprawie, której stan faktyczny i prawny został przedstawiony powyżej³², Trybunał stwierdził, że art. 17 ust. 1 dyrektywy 2014/104, zmierzając

³¹ Artykuł 5 tej dyrektywy określa zasady, które łącznie tworzą ogólny system ujawniania dowodów na potrzeby wytaczanych na podstawie prawa krajowego powództw o odszkodowanie za naruszenia przepisów prawa konkurencji państw członkowskich i Unii. W uzupełnieniu tego przepisu w art. 6 rzeczony dyrektywy ustanowiono szczególne uregulowania dotyczące ujawniania dowodów znajdujących się w aktach organów odpowiedzialnych za egzekwowanie reguł konkurencji.

w szczególności do przyznania sądom krajowym uprawnienia do oszacowania wysokości poniesionej szkody, jeżeli dokładne ustalenie jej wysokości na podstawie dostępnych dowodów jest praktycznie niewykonalne lub nadmiernie trudne, ma na celu złagodzenie standardu dowodowego wymaganego dla określenia wysokości szkody wynikającej z naruszenia reguł prawa konkurencji.

W świetle orzecznictwa, zgodnie z którym przepisy dotyczące ciężaru dowodu i wymaganego standardu dowodowego są co do zasady kwalifikowane jako przepisy proceduralne, Trybunał stwierdził, że art. 17 ust. 1 dyrektywy 2014/104 stanowi przepis proceduralny w rozumieniu tej dyrektywy, w przypadku którego wykluczone jest stosowanie przepisów transponujących do powództw wniesionych przed dniem 26 grudnia 2014 r.

Zważywszy, że RM wniósł powództwo w dniu 1 kwietnia 2018 r., powództwo to – chociaż dotyczy naruszenia, które ustało przed wejściem w życie dyrektywy 2014/104 – jest objęte zakresem czasowym stosowania art. 17 ust. 1 tej dyrektywy.

2.3. Zastosowanie *ratione temporis* przepisów dyrektywy, potwierdzające istniejące orzecznictwo

Wyrok z dnia 16 lutego 2023 r., *Tráficos Manuel Ferrer* (C-312/21, [EU:C:2023:99](#))

Odesłanie prejudycjalne – Konkurencja – Naprawienie szkody spowodowanej przez praktykę zakazaną w art. 101 ust. 1 TFUE – Decyzja Komisji stwierdzająca istnienie dokonywanych w zмовie uzgodnień dotyczących ustalania cen i podwyższania cen brutto samochodów ciężarowych na terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) – Przepis krajowego postępowania cywilnego przewidujący, że w przypadku częściowego uwzględnienia roszczenia koszty postępowania obciążają każdą stronę, z wyjątkiem przypadku zachowania stanowiącego nadużycie – Autonomia proceduralna państw członkowskich – Zasady skuteczności i równoważności – Dyrektywa 2014/104/UE – Cele i ogólna równowaga – Artykuł 3 – Prawo do całkowitego naprawienia poniesionej szkody – Artykuł 11 ust. 1 – Odpowiedzialność solidarna sprawców naruszenia prawa konkurencji – Artykuł 17 ust. 1 – Możliwość oszacowania szkody przez sąd krajowy – Przesłanki – Praktyczna niemożność ustalenia wysokości szkody lub nadmierne trudności w jej ustaleniu – Artykuł 22 – Zastosowanie czasowe

W wyroku tym, wydanym w sprawie, której stan faktyczny i prawny został przedstawiony powyżej³², Trybunał stwierdził, że przypominając w art. 3 ust. 1 dyrektywy 2014/104 obowiązek zapewnienia przez państwa członkowskie, aby każda osoba fizyczna lub prawna, która poniosła szkodę wynikającą z naruszenia prawa konkurencji, mogła

³² W odniesieniu do stanu faktycznego i prawnego sporu zob. część I.2.1.1, zatytułowana „Przepisy regulujące termin przedawnienia roszczeń o naprawienie szkody”. Wyrok ten został również przedstawiony w części I.2.1.3, zatytułowanej „Przepisy ustanawiające wzruszalne domniemanie istnienia szkody wynikającej z kartelu”, oraz części V – „System terminów przedawnienia”.

³³ W odniesieniu do stanu faktycznego i prawnego sporu zob. część I.1, zatytułowana „Zakres przedmiotowy stosowania”. Wyrok ten został również przedstawiony w części IV, zatytułowanej „Oszacowanie szkody”.

dochodzić i uzyskać pełne odszkodowanie z tytułu tej szkody oraz definiując owo pełne odszkodowanie w art. 3 ust. 2 tej dyrektywy jako obejmujące straty, które poszkodowany poniósł, oraz korzyści, które mógłby osiągnąć, gdyby mu szkody nie wyrządzono, wraz z odsetkami, prawodawca Unii zamierzał potwierdzić istniejące orzecznictwo, jak wynika z motywu 12 wspomnianej dyrektywy, skutkiem czego krajowe środki transpozycji tych przepisów obowiązkowo podlegają bezpośredniemu zastosowaniu do wszystkich powództw o odszkodowanie wchodzących w zakres stosowania tej dyrektywy, jak potwierdzono w jej art. 22 ust. 2.

Podobnie art. 11 ust. 1 dyrektywy 2014/104, w zakresie, w jakim przewiduje on, że strona, która występuje z roszczeniem odszkodowawczym opartym na istnieniu szkody spowodowanej przez zachowanie antykonkurencyjne, może skierować takie roszczenie tylko do jednego ze sprawców tego zachowania, należy uznać za przepis, w którym skodyfikowano orzecznictwo Trybunału, i zalicza się on do przepisów tej dyrektywy, których krajowe środki transpozycji mają bezpośrednie zastosowanie.

II. Podmioty odpowiedzialne za naprawienie szkody

Wyrok z dnia 14 marca 2019 r., Skanska Industrial Solutions i in. (C-724/17, [EU:C:2019:204](#))

Odesłanie prejudycjalne – Konkurencja – Artykuł 101 TFUE – Naprawienie szkody spowodowanej przez zabroniony tym postanowieniem kartel – Ustalenie podmiotów odpowiedzialnych za naprawienie szkody – Następstwo podmiotów prawnych – Pojęcie „przedsiębiorstwa” – Kryterium ciągłości gospodarczej

W tej sprawie prejudycjalnej Trybunał wyjaśnił kwestię identyfikacji ustalenia podmiotu zobowiązanego do naprawienia szkody wynikającej z naruszenia prawa konkurencji Unii w przypadku następstwa podmiotów prawnych.

Kartel został wprowadzony w życie w Finlandii w latach 1994–2002. Opierał się on na porozumieniach dotyczących podziału rynku, cen i składania ofert kosztorysowych, obejmował całe to państwo członkowskie i mógł również wywierać wpływ na handel między państwami członkowskimi. W latach 2000 i 2003 pozwane spółki nabyły wszystkie akcje kilku uczestniczących w kartelu spółek, które następnie zostały rozwiązane w ramach dobrowolnych postępowań likwidacyjnych. W wydanym w dniu 29 września 2009 r. wyroku Korkein hallinto-oikeus (naczelny sąd administracyjny, Finlandia) skazał uczestniczące w kartelu spółki za naruszenie fińskiej ustawy o zwalczaniu ograniczeń w konkurencji oraz postanowień traktatu FUE dotyczących porozumień, decyzji i uzgodnionych praktyk.

Na podstawie tego wyroku fińskie miasto Vantaa miało uzyskać od spółek przejmujących, w ramach naprawienia szkody spowodowanej przez kartel, odszkodowanie, którego mu odmówiono ze względu na to, że zgodnie z określonymi

w prawie krajowym zasadami odpowiedzialności cywilnej ponosi ją jedynie podmiot, który wyrządził szkodę.

Zadając pytania prejudycjalne pierwsze i drugie, sąd odsyłający zwrócił się w istocie o ustalenie, czy dotyczące porozumień, decyzji i uzgodnionych praktyk postanowienia traktatu FUE należy interpretować w ten sposób, że w sytuacji takiej jak ta rozpatrywana w postępowaniu głównym spółki przejmujące mogą zostać pociągnięte do odpowiedzialności za szkodę spowodowaną przez ten kartel.

Trybunał rozstrzygnął, że kwestia ustalenia tego, który podmiot ma obowiązek naprawienia szkody spowodowanej przez kartel, została uregulowana bezpośrednio w prawie Unii. Ze względu na to, że odpowiedzialność za szkodę wynikającą z naruszenia reguł konkurencji Unii ma charakter osobisty, do odpowiedzialności za nie należy pociągnąć przedsiębiorstwo, które dopuściło się naruszenia tych reguł. Podmiotami zobowiązanymi do naprawienia szkody spowodowanej zakazanymi przez art. 101 TFUE porozumieniami czy też praktykami są przedsiębiorstwa, w nadanym im w tym postanowieniu sensie, które uczestniczyły w tych porozumieniach czy też praktykach.

Wykładni tej nie podważa argument Komisji Europejskiej, jakoby z art. 11 ust. 1 dyrektywy 2014/104 wynikało, że do wewnętrznego porządku krajowego każdego państwa członkowskiego należy określenie podmiotu, który ma obowiązek naprawienia tej szkody, zgodnie z zasadami równoważności i skuteczności.

Ten przepis dyrektywy 2014/104, który ponadto nie ma zastosowania *ratione temporis* do okoliczności faktycznych rozpatrywanych w postępowaniu głównym, dotyczy bowiem nie ustalenia tego, które podmioty są zobowiązane do naprawienia takiej szkody, lecz podziału odpowiedzialności między tymi podmiotami, a zatem nie przyznaje on państwom członkowskim uprawnień do dokonania takiego ustalenia.

Przeciwnie, wspomniany przepis potwierdza w swoim ust. 1 zdanie pierwsze – podobnie jak czyni to art. 1 dyrektywy 2014/104, zatytułowany „Przedmiot i zakres” – że odpowiedzialne za szkodę spowodowaną naruszeniem unijnego prawa konkurencji Unii są właśnie „przedsiębiorstwa”, które dopuściły się tego naruszenia.

Poczyniwszy te wyjaśnienia, Trybunał przypomniał, że pojęcie „przedsiębiorstwa” w rozumieniu art. 101 TFUE obejmuje każdy podmiot prowadzący działalność gospodarczą, niezależnie od jego statusu prawnego oraz sposobu finansowania, i oznacza jednostkę gospodarczą, nawet jeśli z prawnego punktu widzenia jednostka ta składa się z kilku osób fizycznych lub prawnych.

W sytuacji więc, gdy podmiot, który dopuścił się naruszenia reguł konkurencji Unii, podlega zmianom prawnym lub organizacyjnym, skutkiem tych zmian nie musi wcale być utworzenie nowego przedsiębiorstwa, które jest zwolnione z odpowiedzialności za sprzeczne z tymi regułami działania poprzedniego podmiotu, jeżeli stary i nowy podmiot są z gospodarczego punktu widzenia tożsame. Gdyby bowiem przedsiębiorstwa odpowiedzialne za szkodę spowodowaną takim naruszeniem mogły unikać sankcji

poprzez samą tylko zmianę tożsamości w drodze restrukturyzacji, zbycia lub innych zmian prawnych czy organizacyjnych, zagrożone byłoby zarówno osiągnięcie realizowanego przez ten system celu, jak i skuteczność (effet utile) tych reguł.

W tym przypadku należało uznać, że istnieje ciągłość gospodarcza pomiędzy z jednej strony spółkami przejmującymi a z drugiej strony spółkami, które uczestniczyły w danym kartelu. Spółki przejmujące przejęły więc ich odpowiedzialność z tytułu spowodowanej przez ten kartel szkody.

Wyrok z dnia 6 października 2021 r. (wielka izba), Sumal (C-882/19, [EU:C:2021:800](#))

Odesłanie prejudycjalne – Konkurencja – Naprawienie szkody spowodowanej przez praktykę zakazaną w art. 101 ust. 1 TFUE – Ustalenie podmiotów odpowiedzialnych za naprawienie szkody – Powództwo o naprawienie szkody skierowane przeciwko spółce zależnej spółki dominującej i wniesione po wydaniu decyzji stwierdzającej udział w kartelu jedynie spółki dominującej – Pojęcie „przedsiębiorstwa” – Pojęcie „jednostki gospodarczej”

Dokonując wykładni pojęcia „przedsiębiorstwa” użytego w art. 101 TFUE, Trybunał doprecyzował warunki, na jakich poszkodowani przez kartel zabroniony w tym artykule mają prawo wnieść powództwo o naprawienie poniesionej szkody przeciwko spółce zależnej spółki dominującej, której udział w tym naruszeniu został stwierdzony w decyzji Komisji.

W latach 1997–1999 spółka Sumal SL nabyła dwie ciężarówki od Mercedes Benz Trucks España SL (zwanej dalej „MBTE”), będącej spółką zależną grupy Daimler, której spółką dominującą jest Daimler AG.

Decyzją z dnia 19 lipca 2016 r.³⁴ Komisja Europejska stwierdziła naruszenie przez spółkę Daimler AG przepisów prawa Unii zakazujących porozumień, decyzji i uzgodnionych praktyk³⁵ ze względu na to, że spółka ta zawarła od stycznia 1997 r. do stycznia 2011 r. z innymi 14 europejskimi producentami samochodów ciężarowych uzgodnienia dotyczące ustalania cen i podwyższania cen brutto samochodów ciężarowych na terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG).

W następstwie wydania tej decyzji Sumal wniosła przeciwko MBTE powództwo o odszkodowanie, żądając zapłaty kwoty 22 204,35 EUR z tytułu szkód powstałych w związku z tym kartelem. Powództwo Sumal zostało jednak oddalone przez Juzgado de lo Mercantil n° 7 de Barcelona (sąd gospodarczy nr 7 w Barcelonie, Hiszpania) ze względu na to, że decyzja Komisji nie dotyczyła MBTE.

³⁴ Decyzja Komisji C(2016)4673 final z dnia 19 lipca 2016 r. dotycząca postępowania przewidzianego w art. 101 [TFUE] i art. 53 porozumienia EOG (Sprawa AT.39824 – Samochody ciężarowe), której streszczenie zostało opublikowane w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* z dnia 6 kwietnia 2017 r. (Dz.U. 2017, C 108, s. 6).

³⁵ Artykuł 101 TFUE i art. 53 porozumienia EOG.

Sumal wniosła apelację od tego wyroku do Audiencia Provincial de Barcelona (sądu okręgowego w Barcelonie, Hiszpania). W tym kontekście sąd ten zastanawiał się, czy – a jeśli tak, to na jakich warunkach – powództwo o odszkodowanie może być skierowane przeciwko spółce zależnej w następstwie decyzji Komisji stwierdzającej praktyki antykonkurencyjne jej spółki dominującej. W związku z tym sąd ten postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w przedmiocie tej kwestii.

Ocena Trybunału

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem każda osoba ma prawo żądać od „przedsiębiorstw”, które uczestniczyły w kartelu lub w praktykach zakazanych na mocy art. 101 TFUE, naprawienia szkody wyrządzonej przez te praktyki antykonkurencyjne.

Zważywszy, że owe powództwa o odszkodowanie stanowią integralną część systemu wdrażania reguł konkurencji Unii, w równym stopniu jak ich wdrażanie przez organy władzy publicznej, pojęcie „przedsiębiorstwa” w rozumieniu art. 101 TFUE nie może mieć innego znaczenia w kontekście nakładania przez Komisję grzywien na „przedsiębiorstwa” (*public enforcement*) i w ramach powództw o odszkodowanie wnoszonych przeciwko tym „przedsiębiorstwom” przed sądami krajowymi (*private enforcement*).

W tym względzie z brzmienia art. 101 ust. 1 TFUE wynika, że w celu określenia sprawcy naruszenia prawa konkurencji, który może zostać ukarany na podstawie tego postanowienia, autorzy traktatów postanowili posłużyć się owym pojęciem „przedsiębiorstwa”, a nie innymi pojęciami, takimi jak „spółka” lub „osoba prawna”.

Podobnie z dyrektywy 2014/104, a w szczególności z jej art. 2 pkt 2, wynika, że prawodawca zdefiniował „sprawcę naruszenia”, na którym zgodnie z tą dyrektywą spoczywa obowiązek naprawienia szkody spowodowanej naruszeniem prawa konkurencji, które można przypisać temu sprawcy, jako „przedsiębiorstwo lub związek przedsiębiorstw, które dokonały naruszenia prawa konkurencji”.

Zgodnie z orzecznictwem Trybunału pojęcie „przedsiębiorstwa” w rozumieniu art. 101 TFUE obejmuje zaś każdy podmiot prowadzący działalność gospodarczą, niezależnie od jego statusu prawnego oraz sposobu finansowania, i oznacza jednostkę gospodarczą, nawet jeśli z prawnego punktu widzenia jednostka ta składa się z kilku osób fizycznych lub prawnych.

Jeżeli zostanie ustalone, że spółka należąca do takiej jednostki gospodarczej naruszyła art. 101 ust. 1 TFUE, w związku z czym „przedsiębiorstwo”, którego jest częścią, popełniło naruszenie tego postanowienia, pojęcie „przedsiębiorstwa”, a przez to pojęcie „jednostki gospodarczej”, prowadzą z mocy prawa do odpowiedzialności solidarnej między podmiotami tworzącymi jednostkę gospodarczą w chwili popełnienia naruszenia.

W tym względzie Trybunał wskazał ponadto, że pojęcie „przedsiębiorstwa” użyte w art. 101 TFUE jest pojęciem funkcjonalnym, w związku z czym jednostka gospodarcza,

która je tworzy, powinna być identyfikowana z punktu widzenia przedmiotu danego porozumienia.

Tak więc w sytuacji gdy istnienie naruszenia art. 101 ust. 1 TFUE zostało stwierdzone u spółki dominującej, poszkodowany w związku z tym naruszeniem ma prawo dążyć do pociągnięcia do odpowiedzialności cywilnej spółki zależnej tej spółki dominującej pod warunkiem, że poszkodowany wykaże, iż ze względu na, po pierwsze, powiązania gospodarcze, organizacyjne i prawne łączące te dwa podmioty prawne, a po drugie, istnienie rzeczywistego związku pomiędzy działalnością gospodarczą tej spółki zależnej a przedmiotem naruszenia, w związku z którym stwierdzono odpowiedzialność spółki dominującej, owa spółka zależna tworzy wraz z jej spółką dominującą jednostkę gospodarczą.

III. Ujawnianie dowodów w postępowaniach krajowych

1. Nakaz ujawnienia dowodów znajdujących się w posiadaniu pozwanego lub osoby trzeciej

Wyrok z dnia 10 listopada 2022 r., PACCAR i in. (C-163/21, [EU:C:2022:863](#))

*Odesłanie prejudycjalne – Konkurencja – Naprawienie szkody spowodowanej przez praktykę zakazaną w art. 101 ust. 1 TFUE – Uzgodnienia dokonywane w zмовie dotyczące ustalania cen i podwyższania cen brutto samochodów ciężarowych na terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) – Dyrektywa 2014/104/UE – Przepisy regulujące dochodzenie na podstawie prawa krajowego roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia prawa konkurencji państw członkowskich i Unii Europejskiej – Artykuł 22 ust. 2 – Stosowanie *ratione temporis* – Artykuł 5 ust. 1 akapit pierwszy – Pojęcie istotnych dowodów znajdujących się w posiadaniu pozwanego lub osoby trzeciej – Artykuł 5 ust. 2 – Ujawnienie niektórych dowodów lub istotnych kategorii dowodów w oparciu o racjonalnie dostępne okoliczności faktyczne – Artykuł 5 ust. 3 – Badanie proporcjonalności wniosku o ujawnienie dowodów – Wyważenie uzasadnionych interesów stron i osób trzecich – Zakres zobowiązań wynikających z tych przepisów*

W wyroku tym, wydanym w sprawie, której stan faktyczny i prawny został przedstawiony powyżej³⁶, Trybunał dokonał wykładni art. 5 ust. 1 akapit pierwszy dyrektywy 2014/104 w ten sposób, że wniosek o ujawnienie dowodów może pod pewnymi warunkami dotyczyć dowodów, które powinny zostać stworzone *ex novo* w drodze grupowania lub sklasyfikowania informacji znajdujących się w posiadaniu adresata wniosku.

³⁶ W odniesieniu do stanu faktycznego i prawnego sporu zob. część I.2.2.1, zatytułowana „Przepisy mające na celu przyznanie sądom krajowym możliwości nakazania ujawnienia dowodów”.

W tym względzie Trybunał zaczął od stwierdzenia, że choć brzmienie tego przepisu prowadzi do uznania, że wnioski o ujawnienie dowodów może dotyczyć wyłącznie dowodów już istniejących, jego wykładnia powinna również uwzględniać jego kontekst oraz cele regulacji, której część on stanowi.

Co się tyczy, po pierwsze, kontekstu art. 5 ust. 1 akapit pierwszy dyrektywy 2014/104, Trybunał wskazał, że definicja pojęcia „dowodów” zawarta w art. 2 pkt 13 tej dyrektywy, które oznacza „środki dowodowe wszelkiego rodzaju dopuszczalne przed sądem krajowym, do którego wpłynęło powództwo, w szczególności dokumenty i wszelkie inne przedmioty zawierające informacje – bez względu na rodzaj nośnika, na którym informacje te są przechowywane”, nie pozwala uznać, że dowody, których ujawnienia zażądano, muszą koniecznie odpowiadać już istniejącym „dokumentom”. W tym względzie Trybunał uznał, że odniesienie się do dowodów „które znajdują się w [...] dyspozycji [znajdujących się w posiadaniu]” pozwanego lub osoby trzeciej, stanowi odzwierciedlenie sytuacji faktycznej, związanej ze wspomnianą wcześniej asymetrią informacji, której prawodawca Unii zamierza zaradzić.

Zdaniem Trybunału analizę tę potwierdza wykładnia art. 5 ust. 1 akapit pierwszy dyrektywy 2014/104 w świetle ust. 2 i 3 tego samego artykułu, które wymagają odpowiednio od sądów krajowych, aby upewniły się one co do przestrzegania wymogu szczególnego charakteru wniosku o ujawnienie dowodów oraz zasady proporcjonalności.

Po drugie, jeśli chodzi o cel art. 5 ust. 1 akapit pierwszy dyrektywy 2014/104, Trybunał przypomniał, że przyjęcie dyrektywy 2014/104 wynika ze stwierdzenia przez prawodawcę Unii, że walka z zachowaniami antykonkurencyjnymi z inicjatywy Komisji Europejskiej i krajowych organów ochrony konkurencji w celu zapewnienia pełnego poszanowania reguł konkurencji Unii jest niewystarczająca, a tym samym że zachodzi konieczność ułatwienia sferze prywatnej możliwości uczestniczenia w sankcjach pieniężnych i tym samym w zapobieganiu takim zachowaniom. Tymczasem szczególne uprawnienia, jakie powinny przysługiwać sądom krajowym w celu zaradzenia asymetrii informacji między zainteresowanymi stronami, przyczyniają się do realizacji tego celu.

W tym kontekście Trybunał stanął na stanowisku, że ograniczenie z góry dowodów, których ujawnienia można żądać, jedynie do istniejących wcześniej dokumentów znajdujących się w posiadaniu strony pozwanej lub osoby trzeciej, mogłoby w niektórych przypadkach stać w sprzeczności z podstawowym celem realizowanym przez dyrektywę 2014/104.

Wreszcie Trybunał podkreślił jednak, że taka wykładnia art. 5 ust. 1 akapit pierwszy dyrektywy 2014/104 w żaden sposób nie wpływa na stosowanie mechanizmu wyważenia wchodzących w grę interesów, który wynika z ust. 2 i 3 tego artykułu. Zważywszy bowiem, że przepisy tej dyrektywy powinny być wdrażane z poszanowaniem praw podstawowych i zasad uznanych w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, do sądów krajowych rozpatrujących wnioski o ujawnienie dowodów należy – zgodnie

z art. 5 ust. 2 i 3 dyrektywy – ograniczenie ujawnienia takich dowodów do tego, co jest istotne, proporcjonalne i konieczne, z uwzględnieniem uzasadnionych interesów i praw podstawowych strony, do której zwrócono się z wnioskiem.

Trybunał orzekł zatem w swoim wyroku, że art. 5 ust. 1 akapit pierwszy dyrektywy 2014/104 należy interpretować w ten sposób, iż istotne dowody znajdujące się w posiadaniu strony pozwanej lub osoby trzeciej, których ujawnienie mogą nakazać sądy krajowe, nie ograniczają się do istniejących już dokumentów będących w ich posiadaniu, lecz obejmują również te, które strona, do której skierowano wniosek o ujawnienie dowodów, powinna stworzyć ex novo, poprzez grupowanie lub sklasyfikowanie informacji, wiedzy lub danych będących w jej posiadaniu, z zastrzeżeniem ścisłego przestrzegania przez te sądy obowiązku ciążącego na nich na podstawie ustępów 2 i 3 tego artykułu, do ograniczenia ujawniania dowodów do tego, co jest istotne, proporcjonalne i konieczne, z uwzględnieniem uzasadnionych interesów i praw podstawowych strony, do której skierowano wniosek.

2. Nakaz ujawnienia dowodów w przypadku postępowania toczącego się przed Komisją

Wyrok z dnia 12 stycznia 2023 r., RegioJet (C-57/21, [EU:C:2023:6](#))

Odesłanie prejudycjalne – Konkurencja – Nadużycie pozycji dominującej – Przepisy regulujące dochodzenie na podstawie prawa krajowego roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia prawa konkurencji państw członkowskich i Unii Europejskiej – Dyrektywa 2014/104/UE – Artykuły 5 i 6 – Ujawnianie dowodów – Dowody znajdujące się w aktach organu ochrony konkurencji – Toczące się przed Komisją Europejską postępowanie w przedmiocie naruszenia reguł konkurencji – Postępowanie krajowe dotyczące powództwa odszkodowawczego odnoszącego się do tego samego naruszenia – Warunki dotyczące ujawnienia dowodów

W wyroku tym, wydanym w sprawie, której stan faktyczny i prawny został przedstawiony powyżej³⁷, Trybunał doprecyzował zasady, zgodnie z którymi sąd krajowy rozpatrujący powództwo o odszkodowanie za szkodę spowodowaną przez kartel może nakazać ujawnienie istotnych dowodów pomimo zawieszenia postępowania sądowego w związku z toczącym się przed Komisją postępowaniem dotyczącym przedmiotowego kartelu.

W tym względzie Trybunał przypomniał, że przepisy mające zastosowanie do ujawniania dokumentów zawarte w art. 5–8 dyrektywy 2014/104 odzwierciedlają równowagę pomiędzy z jednej strony skutecznością działań prowadzonych przez organy ochrony

³⁷ W odniesieniu do stanu faktycznego i prawnego sporu zob. część I.2.2.1, zatytułowana „Przepisy mające na celu przyznanie sądom krajowym możliwości nakazania ujawnienia dowodów”.

konkurencji a z drugiej strony skutecznością powództw o odszkodowanie wnoszonych przez osoby, które uważają się za poszkodowane przez praktyki antykonkurencyjne.

Ponadto o ile ze względu na asymetrię informacji, która często charakteryzuje spory dotyczące powództw o odszkodowanie mających na celu naprawienie szkody poniesionej z powodu naruszeń prawa konkurencji, dyrektywa 2014/104 zmierza do poprawy dostępu poszkodowanych zachowaniami antykonkurencyjnymi do dowodów, o tyle wyznacza ona również ścisłe ramy uzyskiwania dostępu do takich dowodów.

W pierwszej kolejności – art. 5 dyrektywy 2014/104 ustanawia pewną liczbę reguł o charakterze ogólnym w dziedzinie ujawniania dowodów w postępowaniach dotyczących powództw o odszkodowanie za naruszenia prawa konkurencji.

W drugiej kolejności – art. 6 tej dyrektywy przewiduje szczególne reguły dotyczące ujawniania dowodów znajdujących się w aktach organu ochrony konkurencji, które świadczą w szczególności o zróżnicowanym poziomie ochrony w zależności od żądanych informacji oraz o konieczności zachowania skuteczności postępowań prowadzonych w sferze publicznoprawnej. W przepisie tym rozróżniono bowiem kilka kategorii dowodów.

W trzeciej kolejności należy zauważyć, że – jak wynika z art. 5 ust. 3 i art. 6 ust. 4 dyrektywy 2014/104 – dyrektywa ta przewiduje zatem szczególny system mający zastosowanie do wniosków o ujawnienie dowodów, w ramach którego wnioski te nie są automatycznie uwzględniane, lecz są oceniane z punktu widzenia zasady proporcjonalności oraz z uwzględnieniem istniejących okoliczności i uzasadnionych interesów. Zadaniem rozpatrującego sprawę sądu krajowego jest zatem przeprowadzenie rygorystycznej kontroli proporcjonalności, z uwzględnieniem w razie potrzeby uwag, jakie dany organ ochrony konkurencji może przedstawić temu sądowi zgodnie z art. 6 ust. 11 dyrektywy 2014/104.

W świetle tych wyjaśnień Trybunał rozważył przede wszystkim pytanie prejudycjalne zmierzające do ustalenia, czy sąd krajowy, do którego wniesiono powództwo o odszkodowanie za naruszenie prawa konkurencji, może nakazać ujawnienie dowodów, a jednocześnie zawiesić postępowanie sądowe ze względu na to, że toczące się przed Komisją Europejską postępowanie administracyjne nie zostało jeszcze zakończone.

W tym względzie Trybunał stwierdził, że art. 16 ust. 1 rozporządzenia nr 1/2003 nakłada niewątpliwie na sądy krajowe obowiązek powstrzymania się od wydawania orzeczeń sprzecznych z decyzją, która ma zostać wydana w postępowaniu wszczętym przez Komisję, a w związku z tym dokonania oceny, czy konieczne jest zawieszenie postępowania. Jednakże z lektury całości przepisów dyrektywy 2014/104 wynika, że nie nakłada ona na sądy krajowe obowiązku zawieszenia toczących się przed nimi postępowań dotyczących roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia reguł konkurencji z powodu wszczęcia dotyczącego tych samych naruszeń postępowania przed Komisją.

W odniesieniu do tej kwestii Trybunał wyjaśnił, że w sytuacji gdy sąd krajowy nakazał stronom lub osobom trzecim ujawnienie dowodów na potrzeby postępowania o odszkodowanie, które zostało zawieszone z powodu wszczęcia postępowania przez Komisję, sąd ten nie wydaje co do zasady rozstrzygnięcia, które mogłoby pozostawać w sprzeczności z decyzją, którą zamierza wydać Komisja.

Niemniej sąd krajowy powinien ograniczyć ujawnienie dowodów do tego, co jest ściśle istotne, proporcjonalne i konieczne, a jednocześnie uniknąć sytuacji, w której takie ujawnienie mogłoby stanowić nadmierną ingerencję w będące w toku dochodzenie prowadzone przez Komisję. W tym celu powinien on przeprowadzić rygorystyczną analizę w odniesieniu do znaczenia żądanych dowodów, związku między tymi dowodami a przedstawionym roszczeniem odszkodowawczym, wystarczającego stopnia szczegółowości wspomnianych dowodów oraz ich proporcjonalności. W tym kontekście sąd krajowy powinien również wziąć pod uwagę to, czy postępowanie w przedmiocie powództwa o odszkodowanie zostało zawieszone, czy też nie.

Następnie Trybunał zauważył, że zawieszenie krajowego postępowania administracyjnego do czasu zakończenia przez Komisję dochodzenia w danej sprawie stanowi jedynie środek tymczasowy, którego nie można utożsamiać z zakończeniem tego postępowania.

Trybunał wyjaśnił ponadto, że ustawodawstwo krajowe ograniczające tymczasowo ujawnienie wszystkich informacji przedłożonych w toku postępowania administracyjnego w dziedzinie konkurencji nie jest zgodne z art. 6 ust. 5 lit. a) ani z art. 6 ust. 9 dyrektywy 2014/104.

Z brzmienia art. 6 ust. 5 dyrektywy 2014/104 w związku z jej motywem 25 wynika bowiem jednoznacznie, że czasowa ochrona przyznana na podstawie tego przepisu dotyczy nie tyle wszystkich informacji, które zostały przedłożone organowi ochrony konkurencji, ile wyłącznie informacji, które zostały przygotowane specjalnie na potrzeby postępowania wszczętego przez ten organ.

Wniosek ten znajduje potwierdzenie w wykładni systemowej dyrektywy 2014/104. W tym względzie Trybunał podkreślił w szczególności, że upoważnienie państw członkowskich do rozszerzenia zakresu informacji, których ujawnienie może zostać nakazane dopiero po zakończeniu postępowania w rozumieniu art. 6 ust. 5 tej dyrektywy, prowadziłoby do bardziej ograniczonego ujawniania dowodów, co jest sprzeczne z logiką art. 5 ust. 8 tej dyrektywy, który wyraźnie upoważnia państwa członkowskie do przyjmowania przepisów prowadzących do szerszego ujawniania dowodów.

Wreszcie Trybunał orzekł, że dyrektywa 2014/104 nie stoi na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy, stosując instrument proceduralny prawa krajowego, nakazał ujawnienie dowodów wyłącznie w celu ich zabezpieczenia i ujawnienia dopiero po sprawdzeniu, czy nie należałoby wstrzymać się z ich ujawnieniem do zakończenia toczącego się postępowania administracyjnego. Pod warunkiem przestrzegania wymogów wynikających z zasady proporcjonalności taki instrument proceduralny może bowiem

przyczynić się do skuteczności dochodzenia roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia reguł konkurencji, przy jednoczesnym zachowaniu ochrony, z jakiej korzystają pewne dowody na podstawie art. 6 ust. 5 dyrektywy 2014/104.

3. Obowiązek uprawdopodobnienia przez autora wniosku o wydanie nakazu jego roszczenia odszkodowawczego

Wyrok z dnia 29 stycznia 2026 r., Meliá Hotels International (C-286/24, [EU:C:2026:49](#))

Odesłanie prejudycjalne – Powództwa o odszkodowanie w prawie krajowym za naruszenia przepisów prawa konkurencji państw członkowskich i Unii Europejskiej – Dyrektywa 2014/104/UE – Artykuł 5 ust. 1 – Zakres stosowania – Specjalne powództwo o ustalenie dotyczące ujawnienia dokumentów poprzedzające ewentualne wniesienie powództwa o odszkodowanie – Ocena uprawdopodobnienia roszczenia odszkodowawczego

W wyroku tym, wydanym w sprawie, której stan faktyczny i prawny został przedstawiony powyżej³⁸, Trybunał zbadał ponadto pytanie prejudycjalne dotyczące tego, czy przewidziany w art. 5 ust. 1 akapit pierwszy dyrektywy 2014/104 warunek, który uzależnia uzyskanie żądanych dowodów od przedstawienia przez powoda uzasadnienia uprawdopodobniającego jego roszczenie odszkodowawcze, jest spełniony w przypadku decyzji Komisji Europejskiej stwierdzającej naruszenie prawa konkurencji Unii w formie ograniczenia wertykalnego ze względu na cel.

W tym względzie Trybunał zauważył przede wszystkim, że art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104 wymaga w istocie, aby poszkodowany w wyniku naruszenia prawa konkurencji przedstawił na poparcie swojego wniosku o ujawnienie dowodów uzasadnienie zawierające racjonalnie dostępne fakty i dowody, które są wystarczające do uprawdopodobnienia jego roszczenia odszkodowawczego, to znaczy uprawdopodobnienia istnienia naruszenia, szkody i związku przyczynowego między tym naruszeniem a tą szkodą.

Co się tyczy uprawdopodobnienia naruszenia, Trybunał zauważył następnie, że decyzja Komisji stwierdzająca naruszenie art. 101 TFUE pozwala sądowi krajowemu stwierdzić, że istnienie danego naruszenia zostało wykazane i, a fortiori, że uprawdopodobniono to naruszenie, ponieważ sąd krajowy nie może wydawać orzeczeń sprzecznych z taką decyzją. Natomiast wspomniana decyzja nie jest sama w sobie wystarczająca do uprawdopodobnienia roszczenia odszkodowawczego w każdych okolicznościach. W tym celu należy jeszcze uprawdopodobnić szkodę i związek przyczynowy.

Co się tyczy uprawdopodobnienia szkody, Trybunał przypomniał ponadto, że art. 17 ust. 2 dyrektywy 2014/104 ustanawia wzruszalne domniemanie dotyczące istnienia szkody wynikającej z kartelu, który – jak wynika z art. 2 pkt 14 tej dyrektywy – oznacza

³⁸ W odniesieniu do stanu faktycznego i prawnego sporu zob. część I.1, zatytułowana „Zakres przedmiotowy stosowania”.

horyzontalne ograniczenie konkurencji między co najmniej dwoma konkurentami. Wyklucza to zatem zastosowanie takiego wzruszalnego domniemania do wertykalnego ograniczenia konkurencji dotyczącego przedsiębiorstw niebędących konkurentami, które działają na różnych poziomach łańcucha produkcji lub dystrybucji.

Zatem o ile w przypadku decyzji Komisji stwierdzającej istnienie zakazanego kartelu szkodę spowodowaną naruszeniem należy uznać za uprawdopodobnioną, chyba że strona pozwana obali domniemanie, o tyle inaczej jest w przypadku decyzji Komisji stwierdzającej naruszenie art. 101 TFUE w formie wertykalnego ograniczenia konkurencji, nawet gdyby chodziło o ograniczenie konkurencji ze względu na cel. Niemniej jednak taka decyzja może zawierać elementy istotne dla oceny uprawdopodobnienia szkody i związku przyczynowego.

W świetle powyższych rozważań Trybunał stwierdził, że art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104 należy interpretować w ten sposób, że decyzja Komisji stwierdzająca istnienie naruszenia prawa konkurencji Unii mającego postać ograniczenia wertykalnego ze względu na cel nie jest wystarczająca do uprawdopodobnienia roszczenia odszkodowawczego, ponieważ uprawdopodobnienie to wymaga nie tylko uprawdopodobnienia takiego naruszenia, stwierdzonego w takiej decyzji, lecz również uprawdopodobnienia szkody i związku przyczynowego między tą szkodą a tym naruszeniem. Okoliczność, że decyzja ta została wydana po przeprowadzeniu postępowania ugodowego, nie wymaga odmiennej odpowiedzi.

W ostatniej kolejności Trybunał stwierdził, że uprawdopodobnienie roszczenia odszkodowawczego w rozumieniu art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104 nie wymaga wykazania, iż jest bardziej prawdopodobne niż nieprawdopodobne, że spełnione są przesłanki powstania odpowiedzialności za naruszenie prawa konkurencji. Wystarczy, że powód wykaże, iż hipoteza, zgodnie z którą spełnione są te przesłanki, jest racjonalnie akceptowalna.

Podkreślając, że pojęciu uprawdopodobnienia w rozumieniu art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104 należy nadawać w prawie Unii autonomiczną wykładnię, Trybunał zauważył, iż zgodnie z jego zwykłym znaczeniem pojęcie uprawdopodobnienia roszczenia odszkodowawczego nie wymaga wykazania szczególnie wysokiego stopnia prawdopodobieństwa spełnienia przesłanek powstania odpowiedzialności, lecz przeciwnie, sugeruje, że konieczne i wystarczające jest przekonanie sądu krajowego orzekającego w przedmiocie wniosku o ujawnienie dowodów, że hipoteza, zgodnie z którą spełnione są te trzy przesłanki, jest racjonalnie akceptowalna.

Wykładnię tę potwierdza analiza kontekstowa zawartego w art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104 pojęcia uprawdopodobnienia roszczenia odszkodowawczego. Po pierwsze bowiem, w ogólnej systematyce tego przepisu w związku w szczególności z motywami 6, 14 i 15 tej dyrektywy uprawdopodobnienie roszczenia odszkodowawczego prowadzi nie do przyznania odszkodowania w ramach powództwa co do istoty, lecz do uzyskania nakazu uprzedniego ujawnienia środków dowodowych, które jest niezbędne do

zapewnienia skuteczności takiego powództwa. Standard dowodowy wymagany do uzyskania środków dowodowych niezbędnych do celów powództwa co do istoty powinien więc sytuować się na poziomie niższym niż poziom wymagany do ustalenia spełnienia przesłanek powstania odpowiedzialności co do istoty.

Po drugie, z art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104 i z motywu 16 tej dyrektywy wynika, że uprawdopodobnienie roszczenia odszkodowawczego powinno zostać dokonane wyłącznie na podstawie faktów i dowodów racjonalnie dostępnych powodowi, co odzwierciedla wolę prawodawcy Unii, aby nie nakładać na tego powoda nadmiernego ciężaru dowodu, lecz jedynie wymagać od powoda uprawdopodobnienia, że naruszenie prawa konkurencji wyrządziło mu szkodę.

Zdaniem Trybunału wykładnia ta jest również jedyną wykładnią możliwą do pogodzenia z celami dyrektywy 2014/104, zmierzającymi w szczególności do zaradzenia asymetrii informacji, charakteryzującej powództwa o odszkodowanie z tytułu naruszenia prawa konkurencji. Dowody niezbędne do udowodnienia zasadności roszczenia odszkodowawczego często bowiem są w posiadaniu wyłącznie strony przeciwnej lub osób trzecich i nie są w wystarczającym stopniu znane ani dostępne powodowi.

Zmuszenie powoda do wykazania na poparcie jego wniosku o ujawnienie dowodów niezbędnych do celów jego powództwa o odszkodowanie, że jest bardziej prawdopodobne niż nieprawdopodobne, iż przesłanki powstania odpowiedzialności za naruszenie prawa konkurencji zostały spełnione, stanowiłoby zaś surowy wymóg prawny, mogący niesłusznie uniemożliwić skuteczne skorzystanie przez niego z prawa do odszkodowania. Taki wymóg dowodowy byłby nie do pogodzenia z celem polegającym na ułatwieniu dochodzenia powództw o odszkodowanie, ponieważ wymagany standard dowodowy byłby taki, że praktycznie uniemożliwiałby lub nadmiernie utrudniał powodowi dochodzenie powództwa o odszkodowanie.

Zatem cele dyrektywy 2014/104 przemawiają za wykładnią pojęcia uprawdopodobnienia roszczenia odszkodowawczego i ciężaru dowodu spoczywającego na powodzie, zgodnie z którą powinien on, na podstawie racjonalnie dostępnych mu elementów, przekonać sąd krajowy orzekający w przedmiocie jego wniosku o ujawnienie dowodów, że hipoteza, zgodnie z którą spełnione są trzy kumulatywne przesłanki powstania odpowiedzialności za naruszenie prawa konkurencji, jest racjonalnie akceptowalna.

4. Ograniczenia dotyczące ujawniania dowodów znajdujących się w aktach organu ochrony konkurencji: oświadczenia złożone w ramach programu łagodzenia kar oraz propozycje ugodowe

Wyrok z dnia 30 października 2025 r., FL und KM Baugesellschaft i S (C-2/23, [EU:C:2025:848](#))

Odesłanie prejudycjalne – Konkurencja – Artykuł 101 TFUE – Skuteczność (effet utile) – Dyrektywa 2014/104/UE – Przepisy regulujące dochodzenie na podstawie prawa krajowego roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia prawa konkurencji państw członkowskich i Unii Europejskiej – Artykuł 6 ust. 6 i 7 – Artykuł 7 ust. 1 – Dyrektywa 2019/1/UE – Przyznanie organom ochrony konkurencji państw członkowskich uprawnień w celu skuteczniejszego egzekwowania reguł konkurencji i zapewnienia prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego – Artykuł 31 ust. 3 – Zakres stosowania – Mechanizm wzajemnej pomocy administracyjnej i prawnej między organami krajowymi – Przekazanie akt organu ochrony konkurencji organowi prowadzącemu postępowanie przygotowawcze – Włączenie do akt postępowania przygotowawczego oświadczeń złożonych w ramach programu łagodzenia kar i propozycji ugodowych wraz z załącznikami do nich – Dostęp do tych dokumentów osób, którym przedstawiono zarzuty, i innych stron w takim postępowaniu

W wyroku tym, wydanym w sprawie, której stan faktyczny i prawny został przedstawiony powyżej³⁹, Trybunał doprecyzował zakres ochrony przed ujawnieniem, jaką są objęte oświadczenia złożone przez przedsiębiorstwa w ramach programu łagodzenia kar czy też propozycje ugodowe w związku z porozumieniami, w których one uczestniczyły i które wyrządziły szkodę osobom trzecim.

W tym względzie Trybunał podkreślił, że art. 31 ust. 3 dyrektywy 2019/1 przyznaje ochronę oświadczeniom złożonym w ramach programu łagodzenia kar i propozycjom ugodowym, którą to ochronę należy zapewnić niezależnie od kontekstu, w jakim są wykorzystywane te oświadczenia i te propozycje.

W szczególności z tego art. 31 ust. 3 wynika, że prawo konkurencji Unii zezwala na dostęp do oświadczeń złożonych w ramach programu łagodzenia kar i do propozycji ugodowych sporządzonych w ramach postępowania w sprawie egzekwowania prawa prowadzonego przez krajowy organ ochrony konkurencji wyłącznie stronom tych postępowań i wyłącznie w celu wykonania ich prawa do obrony.

Tymczasem zawartego w tym przepisie wyrażenia „strony odnośnego postępowania” nie można rozumieć w ten sposób, że obejmuje ono osoby poszkodowane, które mogą wnieść powództwo o odszkodowanie.

Przepis ten zostałby zatem pozbawiony sensu, gdyby prawo krajowe nie przyznawało oświadczeniom złożonym w ramach programu łagodzenia kar i propozycjom ugodowym

³⁹ W odniesieniu do stanu faktycznego i prawnego sporu zob. część I.1, zatytułowana „Zakres przedmiotowy stosowania”.

po ich przekazaniu organom karnym w ramach prowadzonego przez nie postępowania przygotowawczego, na podstawie mechanizmu wzajemnej pomocy administracyjnej, ochrony równoważnej ochronie zapewnianej im przez prawo konkurencji Unii, a w szczególności gdyby każda strona tego postępowania, w tym osoby poszkodowane, które mogą wystąpić z powództwem o odszkodowanie, miała dostęp do tych oświadczeń i propozycji.

Jako że taki dostęp może zaszkodzić skuteczności (effet utile) art. 31 ust. 3 dyrektywy 2019/1, nie można go przyznać stronom postępowania przygotowawczego innym niż osobom, którym przedstawiono zarzuty, a w szczególności osobom poszkodowanym wskutek danego naruszenia prawa konkurencji, które żądają naprawienia wynikającej z niego szkody.

W świetle całości powyższych rozważań Trybunał doszedł do wniosku, że art. 31 ust. 3 dyrektywy 2019/1 w związku z art. 47 akapity pierwszy i drugi oraz art. 48 ust. 2 Karty należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym, zgodnie z którymi w ramach postępowania karnego, którego przedmiotem nie jest naruszenie prawa konkurencji, prawo dostępu do oświadczeń złożonych w ramach programu łagodzenia kar i propozycji ugodowych, sporządzonych na potrzeby postępowania przed krajowym organem ochrony konkurencji i przekazanych krajowym organom karnym, mają inne strony tego postępowania karnego, w szczególności osoby poszkodowane wskutek danego naruszenia prawa konkurencji, które żądają naprawienia szkody spowodowanej tym naruszeniem.

IV. Oszacowanie szkody

Wyrok z dnia 16 lutego 2023 r., Tráficos Manuel Ferrer (C-312/21, [EU:C:2023:99](#))

Odesłanie prejudycjalne – Konkurencja – Naprawienie szkody spowodowanej przez praktykę zakazaną w art. 101 ust. 1 TFUE – Decyzja Komisji stwierdzająca istnienie dokonywanych w zmwowie uzgodnień dotyczących ustalania cen i podwyższania cen brutto samochodów ciężarowych na terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) – Przepis krajowego postępowania cywilnego przewidujący, że w przypadku częściowego uwzględnienia roszczenia koszty postępowania obciążają każdą stronę, z wyjątkiem przypadku zachowania stanowiącego nadużycie – Autonomia proceduralna państw członkowskich – Zasady skuteczności i równoważności – Dyrektywa 2014/104/UE – Cele i ogólna równowaga – Artykuł 3 – Prawo do całkowitego naprawienia poniesionej szkody – Artykuł 11 ust. 1 – Odpowiedzialność solidarna sprawców naruszenia prawa konkurencji – Artykuł 17 ust. 1 – Możliwość oszacowania szkody przez sąd krajowy – Przesłanki – Praktyczna niemożność ustalenia wysokości szkody lub nadmierne trudności w jej ustaleniu – Artykuł 22 – Zastosowanie czasowe

W wyroku tym, wydanym w sprawie, której stan faktyczny i prawny został przedstawiony powyżej⁴⁰, Trybunał dokonał wykładni art. 17 ust. 1 dyrektywy 2014/104, na podstawie którego państwa członkowskie zapewniają, by sądy krajowe były uprawnione – zgodnie z procedurami krajowymi – do oszacowania wysokości szkody poniesionej w wyniku zachowania antykonkurencyjnego, jeżeli stwierdzono, że powód poniósł szkodę, ale dokładne ustalenie wysokości tej szkody na podstawie dostępnych dowodów jest praktycznie niemożliwe lub nadmiernie trudne.

W tym względzie sąd odsyłający zmierzał w istocie do ustalenia, czy przewidziane w tym przepisie sądowe oszacowanie szkody jest dopuszczalne w okolicznościach takich jak w omawianej sprawie, w których z jednej strony strona pozwana udzieliła stronie powodowej dostępu do informacji, na podstawie których sama sporządziła opinię biegłego zmierzającą do wykluczenia istnienia szkody podlegającej odszkodowaniu, a z drugiej strony roszczenie odszkodowawcze było skierowane przeciwko tylko jednemu z adresatów decyzji stwierdzającej naruszenie art. 101 TFUE, który wprowadził do obrotu jedynie część objętych kartelem produktów nabytych przez stronę powodową.

Ocena Trybunału

Trybunał rozpoczął od podkreślenia, że brzmienie art. 17 ust. 1 dyrektywy 2014/104 ogranicza zakres stosowania sądowego oszacowania szkody do sytuacji, w których dokładne ustalenie wysokości tej szkody jest praktycznie niemożliwe lub nadmiernie trudne, po wykazaniu jej istnienia w odniesieniu do strony powodowej.

Przypomniawszy, że art. 17 ust. 1 dyrektywy 2014/104 zalicza się do środków mających na celu usunięcie asymetrii informacji między osobami, których dotyczy zachowanie antykonkurencyjne, a przedsiębiorstwami, które naruszyły prawo konkurencji, Trybunał wskazał ponadto, iż ten środek może funkcjonować w powiązaniu z innymi środkami zaradczymi przewidzianymi w tej dyrektywie. Tym samym potrzeba dokonania sądowego oszacowania szkody poniesionej w wyniku zachowania antykonkurencyjnego będzie mogła zależeć w szczególności od wyniku uzyskanego przez stronę powodową w następstwie złożenia wniosku o ujawnienie dowodów na podstawie art. 5 ust. 1 akapit pierwszy dyrektywy 2014/104.

W tych ramach Trybunał sprecyzował, że ze względu na kluczową rolę powyższego przepisu w dyrektywie 2014/104 do sądu krajowego przed dokonaniem oszacowania szkody należy weryfikacja, czy strona powodowa z niego skorzystała. W przypadku bowiem, gdy praktyczna niemożność dokonania oceny szkody wynika z bezczynności strony powodowej, do sądu krajowego nie należy zastąpienie tej ostatniej ani usunięcie jej zaniedbań.

---

⁴⁰ W odniesieniu do stanu faktycznego i prawnego sporu zob. część I.1, zatytułowana „Zakres przedmiotowy stosowania”. Wyrok ten został również przedstawiony w części I.2.3, zatytułowanej „Zastosowanie *ratione temporis* przepisów dyrektywy, potwierdzające istniejące orzecznictwo”.

Natomiast okoliczności charakteryzujące sytuację będącą przedmiotem postępowania głównego i wskazywane przez sąd odsyłający w jego pytaniach prejudycjalnych, a mianowicie z jednej strony to, że spółka Daimler udostępniła powodom w postępowaniu głównym dane, na których oparła się w celu zakwestionowania ekspertyzy tych ostatnich, a z drugiej strony to, że powodowie w postępowaniu głównym skierowali swe roszczenie tylko do jednego ze sprawców stwierdzonego przez Komisję Europejską zachowania antykonkurencyjnego, nie są same w sobie istotne dla oceny, czy sąd krajowy może dokonać oszacowania szkody na podstawie art. 17 ust. 1 dyrektywy 2014/104. W tym ostatnim względzie Trybunał przypomniał w szczególności wynikającą z orzecznictwa zasadę, znajdującą potwierdzenie w art. 11 dyrektywy 2014/104, zgodnie z którą naruszenie prawa konkurencji pociąga za sobą zasadniczo odpowiedzialność solidarną sprawców naruszenia.

V. System terminów przedawnienia

Wyrok z dnia 22 czerwca 2022 r., Volvo i DAF Trucks (C-267/20, [EU:C:2022:494](#))

Odesłanie prejudycjalne – Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki – Artykuł 101 TFUE – Dyrektywa 2014/104/UE – Artykuły 10, 17 i 22 – Powództwa o odszkodowanie za naruszenia przepisów prawa konkurencji Unii Europejskiej – Termin przedawnienia – Wzruszalne domniemanie szkody – Ustalanie wysokości poniesionej szkody – Opóźniona transpozycja dyrektywy – Zastosowanie czasowe – Przepisy materialne i proceduralne

Badając zastosowanie czasowe art. 10 dyrektywy 2014/104, który ustanawia przepisy dotyczące przedawnienia roszczeń o odszkodowanie z tytułu naruszeń prawa konkurencji, Trybunał doprecyzował w tym wyroku, wydanym w sprawie, której stan faktyczny i prawny został przedstawiony powyżej⁴¹, wymogi wynikające z art. 101 TFUE w odniesieniu do ustalenia rozpoczęcia biegu krajowych terminów przedawnienia roszczeń o odszkodowanie z tytułu naruszeń, które ustały przed wejściem w życie dyrektywy 2014/104.

Zważywszy, że dyrektywę 2014/104 przetransponowano do hiszpańskiego porządku prawnego pięć miesięcy po upływie terminu jej transpozycji, wyznaczonego na dzień 27 grudnia 2016 r., Trybunał uznał, że w celu określenia zastosowania czasowego art. 10 tej dyrektywy w sprawie głównej należy zbadać, czy stan prawny rozpatrywany w postępowaniu głównym został ukształtowany przed upływem terminu transpozycji rzeczony dyrektywy, czy też wywołuje on nadal skutki po upływie tego terminu.

⁴¹ W odniesieniu do stanu faktycznego i prawnego sporu zob. część I.2.1.1, zatytułowana „Przepisy regulujące termin przedawnienia roszczeń o naprawienie szkody”. Wyrok ten został również przedstawiony w części I.2.1.3, zatytułowanej „Przepisy ustanawiające wzruszalne domniemanie istnienia szkody wynikającej z kartelu”, i części I.2.2.2, zatytułowanej „Przepisy regulujące ustalenie wysokości szkody”.

W szczególności Trybunał uznał, że należy zbadać, czy w dniu upływu terminu transpozycji dyrektywy 2014/104, czyli w dniu 27 grudnia 2016 r., upłynął termin przedawnienia mający zastosowanie do sytuacji rozpatrywanej w postępowaniu głównym, co oznacza ustalenie momentu, w którym ów termin przedawnienia rozpoczął bieg. Obowiązujące wówczas prawo hiszpańskie przewidywało, że roczny termin przedawnienia rozpoczyna swój bieg z chwilą uzyskania przez poszkodowanego wiedzy o zdarzeniach powodujących powstanie odpowiedzialności.

O ile do sądu odsyłającego należy określenie w tej sprawie momentu, w którym poszkodowany RM uzyskał taką wiedzę, o tyle ów sąd jest zobowiązany do dokonania wykładni mających zastosowanie przepisów krajowych, tak dalece jak to możliwe, w świetle prawa Unii, a w szczególności w świetle brzmienia i celu art. 101 TFUE.

W tym kontekście Trybunał podkreślił, że z zasady skuteczności wynika, iż krajowe terminy przedawnienia mające zastosowanie do powództw o odszkodowanie za naruszenia przepisów prawa konkurencji nie mogą rozpocząć biegu, dopóki naruszenie nie ustanie, a poszkodowany nie uzyska wiedzy o informacjach niezbędnych do wniesienia powództwa lub nie będzie można w rozsądny sposób przyjąć, że uzyskał on taką wiedzę, mianowicie o istnieniu szkody, o związku przyczynowym między tą szkodą a popełnionym naruszeniem prawa konkurencji, jak również o tożsamości sprawcy tego naruszenia.

W tym względzie Trybunał wskazał, że opublikowany w dniu 19 lipca 2016 r. komunikat prasowy do decyzji Komisji stwierdzającej istnienie kartelu nie wydaje się wskazywać tak precyzyjnie jak opublikowane w dniu 6 kwietnia 2017 r. streszczenie tożsamości sprawców naruszenia, jego dokładnego czasu trwania i produktów, których dotyczyło owo naruszenie. W tych okolicznościach pełna skuteczność art. 101 TFUE wymaga uznania, że w omawianym przypadku termin przedawnienia wniesionego przez RM powództwa o odszkodowanie zaczął biec w dniu publikacji streszczenia decyzji Komisji.

W zakresie, w jakim taka sytuacja ma miejsce, okazuje się zatem, że ów termin nie upłynął przed upływem terminu transpozycji dyrektywy 2014/104. Biegł on nadal nawet po dniu wejścia w życie hiszpańskich przepisów dokonujących transpozycji. Trybunał uznał w związku z tym, że w zakresie, w jakim termin przedawnienia mający zastosowanie do powództwa RM o odszkodowanie na podstawie dawnych przepisów nie upłynął przed dniem upływu terminu transpozycji tej dyrektywy, powództwo to jest objęte zakresem czasowym stosowania art. 10 wspomnianej dyrektywy.

Wyrok z dnia 18 kwietnia 2024 r. (wielka izba), Heureka Group (Internetowe porównywarki cen) (C-605/21, [EU:C:2024:324](#))

Odesłanie prejudycjalne – Artykuł 102 TFUE – Zasada skuteczności – Powództwa o odszkodowanie w prawie krajowym za naruszenia przepisów prawa konkurencji – Dyrektywa 2014/104/UE – Opóźniona transpozycja dyrektywy – Zastosowanie czasowe – Artykuł 10 – Termin przedawnienia – Szczegółowe zasady dies a quo – Zaprzestanie naruszenia – Znajomość informacji niezbędnych

do wniesienia powództwa o odszkodowanie – Publikacja w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej streszczenia decyzji Komisji Europejskiej stwierdzającej naruszenie reguł konkurencji – Skutek wiążący nieprawomocnej jeszcze decyzji Komisji – Zawieszenie lub przerwanie biegu terminu przedawnienia na czas trwania dochodzenia prowadzonego przez Komisję lub do dnia uprawomocnienia się wydanej przez nią decyzji

W wyroku tym, wydanym w sprawie, której stan faktyczny i prawny został przedstawiony powyżej⁴², Trybunał doprecyzował wymogi wynikające zarówno z art. 102 TFUE, jak i z dyrektywy 2014/104 w odniesieniu do przedawnienia roszczeń o odszkodowanie z tytułu ciągłych naruszeń przepisów prawa konkurencji Unii.

W celu ustalenia zastosowania czasowego art. 10 dyrektywy 2014/104 w postępowaniu głównym Trybunał zbadał, czy dana sytuacja prawna została ukształtowana przed dniem 27 grudnia 2016 r., czy też w dalszym ciągu wywoływała ona skutki w późniejszym okresie.

W tym celu należało zbadać, czy w dniu 27 grudnia 2016 r. upłynął krajowy termin przedawnienia mający zastosowanie do sytuacji rozpatrywanej w postępowaniu głównym. W tym kontekście należało jednak uwzględnić okoliczność, że nawet przed upływem terminu transpozycji dyrektywy 2014/104 mające zastosowanie krajowe przepisy dotyczące przedawnienia powinny być zgodne z zasadami równoważności i skuteczności i nie mogą podważać pełnej skuteczności art. 102 TFUE.

Pełna skuteczność art. 102 TFUE, a w szczególności skuteczność (effet utile) ustanowionego w nim zakazu wymaga zaś, aby krajowe terminy przedawnienia mające zastosowanie do powództw o odszkodowanie za naruszenia tego artykułu nie rozpoczynały biegu przed ustaniem naruszenia i zanim poszkodowany nie zapozna się lub nie będzie można racjonalnie uznać, że zapoznał się z informacjami niezbędnymi do wytoczenia powództwa o odszkodowanie.

Chociaż do sądu odsyłającego należało ustalenie w tym przypadku daty poznania tych informacji przez spółkę Heureka, to jednak Trybunał uznał za użyteczne wskazać, że co do zasady ów moment zapoznania się z informacjami pokrywa się z dniem opublikowania w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* streszczenia decyzji Komisji stwierdzającej naruszenie, niezależnie od tego, czy decyzja ta jest prawomocna, czy też nie.

Trybunał wyjaśnił ponadto, że art. 102 TFUE i zasada skuteczności nakazują zawieszenie lub przerwanie biegu terminu przedawnienia na czas trwania dochodzenia prowadzonego przez Komisję. Natomiast ani ten artykuł, ani ta zasada nie wymagają, aby bieg terminu przedawnienia był nadal zawieszony do chwili uprawomocnienia się decyzji Komisji. Poszkodowany może bowiem, w celu uzasadnienia swojego powództwa o odszkodowanie, oprzeć się na ustaleniach zawartych w decyzji Komisji, która nie stała

⁴² W odniesieniu do stanu faktycznego i prawnego sporu zob. część I.2.1.1, zatytułowana „Przepisy regulujące termin przedawnienia roszczeń o naprawienie szkody”.

się prawomocna, ze względu na to, że decyzja ta wywiera skutek wiążący, dopóki nie zostanie stwierdzona jej nieważność.

W świetle powyższych rozważań Trybunał stwierdził, że krajowy system przedawnienia – taki jak rozpatrywany w postępowaniu głównym, zgodnie z którym, po pierwsze, trzyletni termin przedawnienia zaczyna biec, niezależnie i odrębnie dla każdej szkody częściowej wynikającej z naruszenia art. 102 TFUE, z chwilą gdy poszkodowany dowie się lub gdy można od niego zasadnie oczekiwać wiedzy o fakcie, że poniósł szkodę częściową, oraz o tożsamości osoby obowiązanej do jej naprawienia, bez konieczności ustania naruszenia i dowiedzenia się przez poszkodowanego o tym, że dane zachowanie stanowi naruszenie reguł konkurencji, a po drugie, wspomniany termin nie może zostać zawieszony ani przerwany w trakcie prowadzonego przez Komisję dochodzenia dotyczącego takiego naruszenia – jest niezgodny z art. 102 TFUE i zasadą skuteczności, ponieważ czyni wykonywanie prawa do żądania naprawienia szkody poniesionej z powodu owego naruszenia praktycznie niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym.

W konsekwencji to w oderwaniu od elementów tego systemu przedawnienia, które są niezgodne z art. 102 TFUE i zasadą skuteczności, należy zbadać, czy w dniu upływu terminu transpozycji dyrektywy 2014/104, to znaczy w dniu 27 grudnia 2016 r., upłynął już termin przedawnienia określony w prawie krajowym, mający do tego dnia zastosowanie do sytuacji rozpatrywanej w postępowaniu głównym.

W tym względzie z decyzji Komisji stwierdzającej nadużycie pozycji dominującej przez spółkę Google wynika, że naruszenie to nie ustało jeszcze w dniu przyjęcia tej decyzji, to znaczy w dniu 27 czerwca 2017 r. Jak z tego wynika, w dniu upływu terminu transpozycji dyrektywy 2014/104 termin przedawnienia nie tylko nie upłynął, ale nawet nie zaczął jeszcze biec.

Jako że sytuacja rozpatrywana w postępowaniu głównym nie została ukształtowana przed upływem terminu transpozycji tej dyrektywy, art. 10 tej dyrektywy ma do niej zastosowanie *ratione temporis*. Trybunał stwierdził, że z jasnego brzmienia tego art. 10 ust. 2 i 4 wynika, iż rozpatrywany krajowy system przedawnienia jest również niezgodny z tym przepisem. Wskazał on w szczególności, że wspomniany art. 10 ust. 4 wymaga obecnie, aby zawieszenie biegu terminu przedawnienia w następstwie działań organu ochrony konkurencji podjętych do celów przeprowadzenia dochodzenia lub jego postępowania w sprawie naruszenia prawa konkurencji, którego dotyczy powództwo o odszkodowanie, ustawało nie wcześniej niż rok po uprawomocnieniu się decyzji stwierdzającej to naruszenie lub po zakończeniu postępowania w inny sposób. Przepis ten wykracza zatem w tym zakresie poza wymogi wynikające z art. 102 TFUE i z zasady skuteczności.

Wyrok z dnia 4 września 2025 r., Nissan Iberia (C-21/24, [EU:C:2025:659](#))

Odesłanie prejudycjalne – Artykuł 101 TFUE – Zasada skuteczności – Powództwa o odszkodowanie za naruszenia przepisów prawa konkurencji państw członkowskich i Unii Europejskiej – Termin

przedawnienia – Określenie dies a quo – Znajomość informacji niezbędnych do wniesienia powództwa o odszkodowanie – Publikacja na stronie internetowej krajowego organu ochrony konkurencji jego decyzji stwierdzającej naruszenie reguł konkurencji – Skutek wiążący nieprawomocnej jeszcze decyzji krajowego organu ochrony konkurencji – Zawieszenie lub przerwanie biegu terminu przedawnienia – Zawieszenie postępowania przed sądem rozpoznającym powództwo o odszkodowanie – Dyrektywa 2014/104/UE – Artykuł 10 – Zastosowanie czasowe

W tym wyroku, wydanym w trybie prejudycjalnym, Trybunał, po pierwsze, określił wymogi wynikające z art. 101 TFUE w odniesieniu do ustalenia rozpoczęcia biegu krajowych terminów przedawnienia roszczeń o odszkodowanie z tytułu naruszeń prawa konkurencji, które miały swój początek przed wejściem w życie dyrektywy 2014/104. Po drugie, zbadał on rozpoczęcie biegu terminu przedawnienia przewidzianego w art. 10 dyrektywy 2014/104.

W 2015 r. Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia (krajowa komisja ds. rynków i konkurencji, Hiszpania, zwana dalej „CNMC”) wydała decyzję stwierdzającą, że szereg przedsiębiorstw, w tym spółka Nissan Iberia SA, naruszyło art. 101 TFUE i hiszpańskie przepisy prawa konkurencji. Decyzja ta była przedmiotem komunikatu prasowego opublikowanego na stronie internetowej CNMC w dniu 28 lipca 2015 r. W dniu 15 września 2015 r. wspomnianą decyzję opublikowano w całości na tej stronie.

Decyzja CNMC była przedmiotem kilku skarg o stwierdzenie nieważności wniesionych przez sprawców podnoszonego naruszenia, w tym spółkę Nissan, ale została utrzymana w mocy w odniesieniu do spółki Nissan przez Tribunal Supremo (sąd najwyższy, Hiszpania) w 2021 r.

W marcu 2023 r. CP wytoczył przed Juzgado de lo Mercantil n° 1 Zaragoza (sądem gospodarczym nr 1 w Saragossie, Hiszpania) powództwo o odszkodowanie, domagając się zobowiązania spółki Nissan do naprawienia szkody, jaką miał on ponieść w wyniku nabycia pojazdu, na którego cenę wpłynęło naruszenie stwierdzone przez CNMC.

W ramach swojej obrony spółka Nissan podniosła zarzut przedawnienia roszczenia odszkodowawczego.

W tym zakresie sąd gospodarczy nr 1 w Saragossie wyjaśnił, że na podstawie prawa krajowego terminy przedawnienia mające zastosowanie do powództw o odszkodowanie za naruszenia reguł konkurencji nie mogą rozpocząć biegu, dopóki dane naruszenie nie ustanie, a poszkodowany nie poweźmie wiedzy o informacjach niezbędnych do wniesienia przez niego powództwa lub nie będzie mógł w racjonalny sposób powziąć takiej wiedzy.

W przypadkach, w których owo naruszenie stwierdzono decyzją CNMC, sąd ten wskazał, że można uznać, iż poszkodowani powzięli wiedzę o wspomnianych informacjach w chwili publikacji decyzji CNMC na jej stronie internetowej, niezależnie od tego, czy owa

decyzja stała się prawomocna. Zgodnie z tą wykładnią roszczenie odszkodowawcze wysunięte przez CP uległo przedawnieniu w rozpatrywanym przypadku.

Sąd gospodarczy nr 1 w Saragossie zauważył jednak, że istnieje krajowa linia orzecznicza, zgodnie z którą termin przedawnienia mający zastosowanie do powództw o odszkodowanie za zachowania antykonkurencyjne stwierdzone w decyzji CNMC będącej przedmiotem skargi o stwierdzenie nieważności rozpoczyna bieg dopiero od chwili, gdy decyzja ta staje się prawomocna w następstwie kontroli sądowej.

W tych okolicznościach sąd gospodarczy nr 1 w Saragossie zadał trzy pytania prejudycjalne, zmierzające w istocie do ustalenia, czy art. 101 TFUE w świetle zasady skuteczności i – w stosownym przypadku – art. 10 ust. 2 dyrektywy 2014/104⁴³ stoją na przeszkodzie uregulowaniom krajowym, zgodnie z ich wykładnią dokonaną przez właściwe sądy krajowe, na podstawie których w celu określenia początku biegu terminu przedawnienia mającego zastosowanie do powództw o odszkodowanie za naruszenia reguł konkurencji wytoczonych po wydaniu przez organ ochrony konkurencji decyzji stwierdzającej naruszenie tych reguł można uznać, że osoba uważająca się za poszkodowaną uzyskała wiedzę o niezbędnych informacjach pozwalających jej na wniesienie powództwa o odszkodowanie, zanim decyzja ta stanie się prawomocna.

Ocena Trybunału

W pierwszej kolejności Trybunał zbadał zastosowanie czasowe art. 10 dyrektywy 2014/104 w sprawie w postępowaniu głównym. Artykuł ten stanowi w ust. 2, że bieg krajowych terminów przedawnienia mających zastosowanie do roszczeń o odszkodowanie za naruszenia prawa konkurencji nie rozpoczyna się, zanim nie ustanie to naruszenie ani zanim powód nie dowie się lub zanim nie będzie można od niego zasadnie oczekiwać wiedzy o informacjach niezbędnych do wniesienia przez niego powództwa o odszkodowanie.

W celu zweryfikowania możliwości zastosowania tego przepisu do sprawy w postępowaniu głównym Trybunał zbadał, czy w dniu upływu terminu transpozycji dyrektywy 2014/104, to znaczy w dniu 27 grudnia 2016 r., upłynął określony w prawie krajowym termin przedawnienia mający zastosowanie do powództwa o odszkodowanie wniesionego przez CP.

W tym względzie Trybunał zaznaczył, że nawet przed dniem upływu terminu transpozycji dyrektywy 2014/104 uregulowania krajowe określające dzień, od którego rozpoczyna się bieg terminu przedawnienia mającego zastosowanie do roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszeń prawa konkurencji, czas trwania oraz warunki jego zawieszenia lub przerwania, musiały być dostosowane do specyfiki prawa konkurencji oraz do celów

---

⁴³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/104/UE z dnia 26 listopada 2014 r. w sprawie niektórych przepisów regulujących dochodzenie roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia prawa konkurencji państw członkowskich i Unii Europejskiej objęte przepisami prawa krajowego (Dz.U. 2014, L 349, s. 1).

wdrożenia przepisów tego prawa przez zobowiązane do tego podmioty, aby nie podważyć pełnej skuteczności art. 101 i 102 TFUE.

Trybunał przypomniał ponadto, że skuteczność (*effet utile*) zakazu ustanowionego w art. 101 ust. 1 TFUE zostałaby zakwestionowana, gdyby nie było możliwości, aby każda osoba mogła żądać naprawienia szkody, która została jej wyrządzona wskutek naruszenia prawa konkurencji. Każda osoba jest zatem uprawniona, by żądać naprawienia poniesionej szkody, jeśli między wspomnianą szkodą a porozumieniem lub praktyką zakazaną przez art. 101 TFUE istnieje związek przyczynowy.

Zgodnie z orzecnictwem wykonanie wspomnianego prawa do żądania naprawienia szkody stałoby się praktycznie niemożliwe lub nadmiernie utrudnione, gdyby terminy przedawnienia rozpoczynały bieg, zanim naruszenie nie ustanie i zanim poszkodowany nie pozna informacji niezbędnych do wniesienia powództwa o odszkodowanie, które obejmują istnienie naruszenia prawa konkurencji, istnienie szkody, związek przyczynowy między tą szkodą a tym naruszeniem, a także tożsamość sprawcy tego naruszenia, lub zanim nie będzie można od niego zasadnie oczekiwać takiej wiedzy.

W tym zakresie z wyjaśnień przedstawionych przez sąd odsyłający wynika, że decyzja CNMC stwierdzająca naruszenie reguł konkurencji, której ważność zakwestionowano na drodze sądowej, nie ma charakteru wiążącego dla sądu rozpoznającego powództwo o odszkodowanie wniesione w następstwie tej decyzji. Poszkodowany na skutek danego naruszenia nie może zatem skutecznie powołać się przed tym sądem na wspomnianą decyzję na poparcie swojego powództwa o odszkodowanie. Z powyższego wynika, że ponieważ sąd rozpoznający powództwo o odszkodowanie jest związany stwierdzeniem istnienia odnośnego naruszenia dopiero wówczas, gdy owa decyzja staje się prawomocna, można w rozsądny sposób przyjąć, że poszkodowany uzyskał wiedzę o informacjach niezbędnych do wniesienia swego powództwa dopiero wówczas, gdy decyzja CNMC stała się prawomocna w następstwie kontroli sądowej. W konsekwencji bieg terminu przedawnienia roszczenia odszkodowawczego poszkodowanego nie może rozpocząć się przed dniem, w którym decyzja ta stanie się prawomocna.

Uściślwszy powyższe, Trybunał zauważył ponadto, że warunek dotyczący wiedzy o niezbędnych informacjach pozwalających na wniesienie powództwa o odszkodowanie w następstwie decyzji krajowego organu ochrony konkurencji wymaga nie tylko, by ta decyzja uprawomocniła się, lecz również by owe informacje wynikające z prawomocnej decyzji zostały podane do wiadomości publicznej w odpowiedni sposób. W tym celu wyrok potwierdzający ostatecznie decyzję krajowego organu ochrony konkurencji powinien zostać oficjalnie opublikowany, być powszechnie dostępny dla szerokiego kręgu odbiorców, zaś data jego publikacji w jasny sposób powinna wynikać z tejże publikacji.

W świetle powyższych rozważań Trybunał przypomniał, że w sprawie w postępowaniu głównym CP wytoczył powództwo o odszkodowanie w marcu 2023 r. w następstwie decyzji CNMC, która stała się prawomocna w odniesieniu do spółki Nissan w następstwie

wyroku Tribunal Supremo. Ze względu na to, że wyrok ten ogłoszono dopiero w 2021 r., można zasadnie oczekiwać, iż w dniu upływu terminu transpozycji dyrektywy 2014/104, to znaczy w dniu 27 grudnia 2016 r., termin przedawnienia mający zastosowanie do powództwa o odszkodowanie wniesionego przez CP nie tylko nie upłynął, ale nawet nie zaczął jeszcze biec.

W drugiej kolejności Trybunał uznał, że brzmienie art. 10 ust. 2 dyrektywy 2014/104 w odniesieniu do określenia początku biegu terminu przedawnienia odzwierciedla zasadniczo orzecznictwo Trybunału dotyczące art. 101 i 102 TFUE oraz zasady skuteczności.

Trybunał stwierdził zatem, że jego rozważania odnoszące się do rozpoczęcia biegu terminu przedawnienia roszczeń odszkodowawczych za naruszenia reguł konkurencji przed wejściem w życie dyrektywy 2014/104 mają również zastosowanie do wykładni art. 10 ust. 2 wspomnianej dyrektywy.

W tych okolicznościach na zadane pytania Trybunał udzielił odpowiedzi, iż art. 101 TFUE, w świetle zasady skuteczności, a także art. 10 ust. 2 dyrektywy 2014/104 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie uregulowaniom krajowym, zgodnie z ich wykładnią dokonaną przez właściwe sądy krajowe, na podstawie których w celu określenia początku biegu terminu przedawnienia mającego zastosowanie do powództw o odszkodowanie za naruszenia reguł konkurencji wytoczonych po wydaniu przez organ ochrony konkurencji decyzji stwierdzającej naruszenie tych reguł można uznać, że osoba uważająca się za poszkodowaną uzyskała wiedzę o niezbędnych informacjach pozwalających jej na wniesienie powództwa o odszkodowanie, zanim decyzja ta stanie się prawomocna.

VI. Zasady wykonywania prawa do naprawienia szkody przed sądami krajowymi – Poszanowanie zasad równoważności i skuteczności

Wyrok z dnia 28 stycznia 2025 r. (wielka izba), ASG 2 (C-253/23, [EU:C:2025:40](#))

Odesłanie prejudycjalne – Konkurencja – Artykuł 101 TFUE – Dyrektywa 2014/104/UE – Powództwa o odszkodowanie za naruszenia prawa konkurencji – Artykuł 2 pkt 4 – Pojęcie „powództwa o odszkodowanie” – Artykuł 3 ust. 1 – Prawo do pełnego odszkodowania z tytułu poniesionej szkody – Cesja wierzytelności odszkodowawczych na rzecz podmiotu świadczącego usługi prawne – Prawo krajowe sprzeciwiające się uznaniu legitymacji procesowej takiego usługodawcy do zbiorowego dochodzenia tych wierzytelności – Artykuł 4 – Zasada skuteczności – Artykuł 47 akapit pierwszy Karty praw podstawowych Unii Europejskiej – Prawo do skutecznej ochrony sądowej

W odniesieniu do zasad regulujących wytaczanie powództw o odszkodowanie z tytułu naruszeń prawa konkurencji Trybunał przypomniał, że o ile zasady te nie są uregulowane w dyrektywie 2014/104, to do państw członkowskich należy ich ustalenie z poszanowaniem zasad równowagi i skuteczności.

W 2009 r. niemiecki organ ochrony konkurencji wydał decyzję w przedmiocie zobowiązań, skierowaną w szczególności do kraju związkowego Nadrenia Północna-Westfalia, dotyczącą zмовы cenowej w sektorze drewnianych bali.

Uważając się za poszkodowaną w wyniku tej zмовы cenowej grupa tartaków z siedzibami w Niemczech, Belgii i Luksemburgu, dokonała cesji swych roszczeń odszkodowawczych na podmiot świadczący usługi prawne, który wniósł do Landgericht Dortmund (sądu krajowego w Dortmundzie, Niemcy) powództwo grupowe o odszkodowanie we własnym imieniu, ale na rachunek owych tartaków. Jednakże, zgodnie z dokonaną w orzecznictwie wykładnią mających zastosowanie przepisów niemieckich, takie powództwo grupowe nie jest dopuszczalne w wypadku dochodzenia odszkodowań z tytułu szkód wynikających z domniemanego naruszenia prawa konkurencji.

Sąd odsyłający uważa jednak, że powództwo zmierzające do łącznego dochodzenia scedowanych wierzytelności jest jedynym środkiem prawnym przewidzianym w prawie niemieckim, który pozwala na zapewnienie skutecznego egzekwowania prawa do odszkodowania w sprawach kartelowych.

W tym kontekście sąd ten przedstawił trzy pytania prejudycjalne zmierzające zasadniczo do ustalenia, czy w odniesieniu do sporów z zakresu prawa konkurencji prawo krajowe może wykluczać możliwość wytoczenia powództwa zmierzającego do łącznego dochodzenia scedowanych wierzytelności, jeżeli brak równowaznego środka prawnego czyniłby praktycznie niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym wytoczenie powództwa o odszkodowanie, w szczególności w odniesieniu do szkód o niewielkiej wysokości dotyczących dużej liczby poszkodowanych.

Ocena Trybunału

Trybunał zbadał, czy prawo Unii Europejskiej stoi na przeszkodzie wykładni uregulowań krajowych, która skutkuje uniemożliwieniem osobom, które – jak twierdzą – poniosły szkodę w wyniku naruszenia prawa konkurencji, cesji ich praw do odszkodowania na rzecz podmiotu świadczącego usługi prawne, tak aby ów podmiot mógł dochodzić tych praw zbiorczo, w ramach „samodzielnego” powództwa o odszkodowanie, to znaczy powództwa o odszkodowanie, które nie jest następstwem ostatecznej i wiążącej decyzji organu ochrony konkurencji stwierdzającej takie naruszenie, w szczególności w odniesieniu do ustalenia okoliczności faktycznych (tzw. powództwa „stand-alone”).

Trybunał zauważył, że dyrektywa 2014/104 nie nakłada na państwa członkowskie żadnego obowiązku ustanowienia mechanizmu powództwa zmierzającego do łącznego dochodzenia scedowanych wierzytelności, takiego jak rozpatrywany w postępowaniu

głównym, ani nie reguluje warunków ważności dokonanej przez poszkodowanego przed wytoczeniem takiego powództwa grupowego cesji przysługującego mu prawa do odszkodowania z tytułu szkody wynikającej z naruszenia prawa konkurencji.

W konsekwencji zarówno ustanowienie takiego mechanizmu, jak i warunki ważności takiej cesji wchodzą w zakres zasad wykonywania tego prawa do odszkodowania, które nie są uregulowane w dyrektywie 2014/104, lecz należą do wewnętrznego porządku prawnego każdego państwa członkowskiego, w ramach którego muszą być uregulowane z poszanowaniem zasad równowagi i skuteczności.

W omawianej sprawie sąd odsyłający miał wątpliwości co do zgodności z zasadą skuteczności oraz z prawem do skutecznej ochrony sądowej dokonanej w orzecznictwie wykładni prawa krajowego uniemożliwiającej osobom, które uważają się za poszkodowane w wyniku naruszenia prawa konkurencji, skorzystanie z powództwa zmierzającego do łącznego dochodzenia scedowanych wierzytelności.

Trybunał uznał w tym względzie, że wykładnia prawa niemieckiego wykluczająca powództwo zmierzające do łącznego dochodzenia scedowanych wierzytelności dotyczących szkody wynikającej z naruszenia prawa konkurencji byłaby sprzeczna z prawem Unii tylko wtedy, gdyby sąd odsyłający doszedł do wniosku, po pierwsze, że inne mechanizmy zbiorowe przewidziane w prawie krajowym nie pozwalają na skuteczne dochodzenie prawa do odszkodowania przysługującego poszkodowanym, a po drugie, że warunki wniesienia powództwa indywidualnego przewidziane w prawie krajowym czynią niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym wykonywanie tego prawa do odszkodowania, a tym samym naruszają ich prawo do skutecznej ochrony sądowej.

Trybunał uściślił jednak, że koszty postępowania związane z indywidualnym powództwem o odszkodowanie nie pozwalają same w sobie na stwierdzenie, że skorzystanie z prawa do odszkodowania w ramach takiego powództwa byłoby praktycznie niemożliwe lub nadmiernie utrudnione. Aby dojść do takiego wniosku, sąd odsyłający powinien bowiem wskazać konkretne elementy prawa krajowego stojące na przeszkodzie wytaczaniu takich powództw indywidualnych.

Trybunał dodał, że gdyby sąd ten stwierdził, iż powództwo zmierzające do łącznego dochodzenia scedowanych wierzytelności stanowi w sprawie w postępowaniu głównym jedyną drogę proceduralną umożliwiającą tartakom, których sprawa dotyczy, skuteczne dochodzenie ich prawa do naprawienia szkody, takie stwierdzenie pozostawałoby bez uszczerbku dla stosowania przepisów krajowych regulujących działalność podmiotów świadczących usługi prawne, w szczególności w celu zagwarantowania jakości tych usług oraz obiektywnego i proporcjonalnego charakteru wynagrodzeń pobieranych przez takich usługodawców oraz zapobiegania konfliktom interesów i zachowaniom proceduralnym o znamionach nadużycia.

Wreszcie, co się tyczy konsekwencji, jakie należy wyciągnąć z ewentualnego stwierdzenia przez sąd odsyłający niezgodności rozpatrywanych przepisów krajowych z prawem do skutecznej ochrony sądowej, sąd ten musi najpierw ustalić, uwzględniając wszystkie

przepisy prawa krajowego i stosując uznane w prawie krajowym metody wykładni, czy może dokonać wykładni właściwych przepisów zgodnej z wymogami prawa Unii, nie dokonując jednak wykładni contra legem tych przepisów. Sąd odsyłający powinien odstąpić od stosowania tych przepisów tylko wtedy, gdy okaże się, że żadna wykładnia zgodna z wymogami prawa Unii nie jest możliwa.

TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI
UNII EUROPEJSKIEJ

Dyrekcja Badań i Dokumentacji

Marzec 2026